

Наталя Баклай

Жувиця

Поезії

Лубни
2016

ББК 84 (4 Укр - 4 Пол) 6
Б – 19

Баклай Наталя

Б – 19 «Живиця»: Поезії. – Лубни: Комунальне видавництво «Лубни»,
2016. – 188 с.

ISBN 978 - 966 - 7919 - 63 - 4

Увазі читача пропонуються вірші громадянського звучання, написані впродовж останніх десятиліть відомою поетесою, членом Національної Спілки письменників України Наталею Баклай.

Біля витоків її поезії – доля народу, правда землі, пам'ять поколінь і глибока любов до України.

Вірші пульсують радіщами і болями, захопленням і жалем, вірою і відчаєм.

Збірка «Живиця» – п'ятнадцята книга авторки, яку поетеса щиро дарує шанувальникам українського поетичного слова.

Випущено на замовлення Департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Полтавської обласної державної адміністрації за планом випуску соціально значущих видань.

ББК 84 (4 Укр - 4 Пол) 6

ISBN 978 - 966 - 7919 - 63 - 4

© Н. Баклай, 2016

© Комунальне видавництво «Лубни», 2016

*Монад. Віками,
понад. межами...*

Цей оксамитовий голос Україна чує давно. Він не тремтіння кожного нерва. Він тривожить тією неперебутньою тривоگوю, яка не дає заснути, піднімає вимогливим стуком у кожне вікно: людоньки, не спіть, лихо горує над нами! Чи не чуєте вже морозних історичних вітрів, що охолоджують наші серця? Чи не бачите, до якого краю присунулася омертвіла українська душа, боязко споглядаючи розбій очужілих дітей наших у власній хаті?

Чим відповісти на твердий моральний імператив, що виказує непохитну авторську позицію? Позицію жінки, яка має владарювати на батьківському обійсті, а її силою спроваджують із власного двору не просто завойовники – домашні нікчеми, потурнаки, новітні ординці.

Наталя Баклай показує наслідки руйнації української душі, падіння моралі епохи на тлі пустої балаканини. Однак, у своїх віршах авторка виокремлює паростки доброї людської

якості, ні в чому не дорікаючи оточенню, скоріше, переймаючись його «волячим терпінням».

Буйне різнотрав'я родової пам'яті, селянського способу думання дозволяє Наталі вміло зводити з уламків старої хати, зруйнованих сіл, занедбаної України – сучасні затишні стіни храму Почуття. Вона вміє бачити власну стежку до серця, що рветься кудись із споришів, даючи волю не скутій упередженнями цивілізації творчій уяві.

Нічого не зникає в цьому світі не повірене старим болем. Поетесі випало напнути струну нашої пам'яті та української гідності, причарувати читача буйноквітом запашиного слова, яке анітрохи не втратило земного коріння і продовжує живити пригнічену надію.

Переказувати поезію неможливо, марна це справа – писати критику на пульсуючий нерв. Скажу одне: Наталя Баклай свою ниву доглядає добре: в кожній новій книзі зав'язуються в основу ниточки, залишені в попередніх збірниках.

Тчеться єдине широке колоритне полотно, як і одвіку ткалося українськими поетесами.

Виграють кольори її віршів, горять-квилять її рядки. І це вірний знак, що попереду у нас – неміряні гони нашого дбання про незатухаюче вогнище у великому всенародному серці. А буде вогонь – буде й тепло у нашому недоруйнованому домі.

Ось такі думки обсідають критика-читача, всотуючи рядок за рядком урочої книги «Живиця», котру нам подарувала лубенка Наталя Баклай, голос якої – то голос самої нашої перепаленої в долях і душах України, що злітає чайнно понад віками і понад межами.

**Микола Костенко,
член НСПУ, м. Полтава**

Земля

не спит

Земля не спить... і хліб весільний міситься.
Гріховно трави манять до Сули.
Лукава зірка заграє до місяця.
Чумацький Віз все котиться згори.

Ростуть сини, в траві-любистку скупані.
Тремтять свічки каштанів на вітрах.
Все, як було. А ми – були й не будемо, –
А будуть інші в наших іменах.

Огудять нас? Звеличать? Чи забудуть? –
Залежатиме все-таки від нас.
«І будуть люди...» А чи справжні будуть? –
Покаже час. І все розсудить час.

Лиш хай довічно короваї місяться,
Й гріховно трави манять до Сули,
Лукава зірка заграє до місяця,
Й Чумацький Віз все котиться згори...

МАТЕРІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Пада сніг у долоні зими,
Пада сніг, як лелече пір'я,
І летять з давнини-далини
Ваші думи на Ваше подвір'я.
Пригадайте: село, спориші,
Білу хату, розкішну сливу.
Як Василь це любив колись –
Промінь сонця і вітру гриву!
Як пішов він поміж трави! –
Ген, за Удай, де серцю не тісно.
В його віршах лишилися Ви,
А за себе лишив Вам пісню,
Їздять в гості чужі сини.
Будять пам'ять у чорній рамі.
Як же так? Не було війни,
А нема Василя між нами.
Ходить доля Ваша смутна,
Опускає руки безсила.
І обідаєте Ви одна...
І вечерея холоне без сина.
Вдень – між люди, а в ніч – сама.
А від болю в душі – найгірше...
І мовчить за вікном зима
Недописаним синовим віршем.

НЕНАПИСАНИЙ ЛИСТ Т. Г. ШЕВЧЕНКА ДО ГАННИ ЗАКРЕВСЬКОЇ

*Хіба простиш мені, простиш хіба?
Я – грудка снігу, ти ж – трава зелена...*

Ніна Гнатюк

– Ганнусю, серденько, це я пишу листа,
Бо скільки ще мовчати і німіти?
Сивини й ті вже почали боліти,
А як же тому серцю самота?
Це я, Тарас, так зустрічей шукав
Усе життя, а тричі тільки стрілись.
Як малював, ото лиш надивились!
І я, як Бог, творив тебе й кохав.
Вдивляюся в портрет цей на стіні,
Де милі очі в душу переходять.
Казав, що все минає і проходить...
Не знав, що не минаєш ти в мені.
У Кос-Аралі, в дальній стороні,
Не в оксамитах снилась гарна панна.
Сумна, як Україна, снилась Ганна.
«Ніколи не здавалась ти мені
Такою гарною та молодого
І прехорошою такою
Так, як тепер на чужині...»
Прости мене, а чи простиш хіба?
Спішив до тебе в дні свої найгірші.
Чужа, чужа обвінчана судьба.
Моя – в безсонні і в єдинім вірші.

ПЕРШИМ УКРАЇНЦЯМ-ДЕМОКРАТАМ

*Ти з тих, котрі цілують спершу меч,
а потім – жінку.*

О. Пахльовська

Ваш кінь уже загнuzданий стоїть,
Сідло в чеканні, стремена в напрузі.
Ви з тих, чия стріла у ціль летить,
І лук в руках, і поруч вірні друзі.
Ви з тих, що завжди роблять навпаки –
Бунтують, вірять в краще, що настане.
З таких сміються, кажуть – диваки.
Яка ще воля? Аби хліб та сало!
О, скільки Вам свистіли дурні вслід,
І скільки Вам плювали словом сильні,
А Ви ішли і падали на лід,
Коліна ранили й троцили спини.
Ви з тих, котрі не зраджують присяг,
Гонимі, биті, на хрестах розп'яті.
Ви з тих, котрі цілують спершу стяг,
А потім – матір...

УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ

Дощами плакала, сміялася сонцями,
Стікала кров'ю – вишень і синів.
З кривавими ходила ти синцями
Й затягувала рани чебрецями –
Твій хресний шлях неправдою курів.

...А правда – одягалася у свитку,
А правда – озувала «кирзаки»,
А правда – не одну сколола литку,
Сапаючи колгоспні буряки.

А в нагороду – вимпели й дипломи,
Та ще на прапорі – медалі й ордени
За те, що в дочок репались долоні,
І не солодкі ночі, а солоні
Несли з полів натруджені сини.

...А славу – за ребро, неначе Байду,
А славу – розтягли на волоски,
А славу – на стерні згубили зайди,
Оті, що били люд за колоски.

Чорніла ти чорноземом від горя,
Та вишивала квітчаний рушник.
І гладдю шита – вся невольна воля,

І хрестиками – вся хрещата доля,
Й мереживом – мережано твій лик.

Покарана Чорнобилем – покайся!
Покарана Всевишнім – оновись!
Пробач заблудлих, тих, хто відрікався,
Топтав тебе, і з тебе ж насміхався.
Прости їх, земле! І прийми... колись.

Не чужі тебе зрадять – свої...
Чужі виллють відро неправди,
Чужі пустять неправду в мандри.
А свої – при тобі довгі дні
Все співають байки та пісні,
Все лукавлять, продажні й дрібні.
Не чужі тебе зрадять – свої...

Не лякайся чужих. Є – свої...
Що чужі? Вони все ж таки дальні,
Їх розмови суєтно вокзальні.
А свої – вже на рівні рідні
Проросли, як зерно у ріллі,
Щоб сміятись з твоєї землі.
Не лякайся чужих. Є – свої...

Не чужі тебе ранять – свої...
Бо чужий крізь роки зрозуміє,
Як полинно ішов ти до мрії.
Свій – гартує ножа на вогні,
Щоб колись, спідтишка, у пітьмі,
Щоб не глянути в очі твої...
...Б'ють без промаху – тільки свої.

В ХАТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Здрастуй, хато, Василева хато!
Не пригадуй, я тут – нічия.
Тут таких, як я, було багато.
Тільки... вже опісля Василя.

Білі дні у тебе проминали,
Чорні ночі стигли на вітрах.
Над тобою Тиша й Грім стояли
Так, що й досі чути у світах.

Були будні в тебе, були й свята.
Де ж твої поділись рушники?
Тільки павуки та мухи кляті
Обжили тепер твої кутки.

Протекло дощем твоє горище,
Димаря з димами вже не чуть.
Люди кажуть: «Лебеді найнижче
Пролітали завжди тільки тут».

Тут колись вночі світили лампу
Або брали чорний каганець.
Мати шила і зшивала лахи,
А Василь – слова на папірець.

І стогнала за вікном калина,
І пекло їй віршами уста,
І в ту мить не знала Україна,
Що в цій хаті ВИТЯЗЬ вироста.

Попід стріху рвало щось соломку,
Стукало кістляво у шибки,
І казала матінка малому:
«Найстрашніше – не домовики.

Найстрашніше – вирости байдужим,
Жить в неправді і померти з тим».
...І зітхали в хаті злидні дружно
Горщиком полив'яним пустим.

Все ти чула, хато, все ти знала.
Кажуть – світ не тільки із вікна...
А над світом слава вросіла
З оцієї хати Василя.

Схилена стоїш, як самотина,
Сиротою-пусткою в селі.
Хата – Василева пуповина,
Василева правда на землі.

ЩЕ СМІЄТЬСЯ КОЗАК...

Ще сміється козак. Ще нема Катерини...
Іще воля, як кварта – хмільна.
Ще козачка жива, ще, жагуча й вродлива,
Проводжа за ворота коня.

Іще Січ не горить, ще немає указу
Ще козак козакові – рідня.
Ще ніхто не збрехав, не злукавив ні разу
І підкову не вкрав з-під коня.

Іще всі за одно, бо одна Україна,
Ще не сниться неволя чужа.
Ще біда – не біда, ще співа Чураївна,
Ще піснями в похід проводжа.

Ще не знає ніхто про козацькі могили,
Ще ні праху, ні краху нема.
Ще тютюн і кисет, ще розчесані гриви,
Ще на золото цінять коня.

Ще попереду все: і каміння, і палі,
Революції, сльози, пітьма...
Ще сміється козак до козачки русявої.
Ще дарує вуздечку з коня...

ХУТІР

Ще назва є, а річки вже немає...

Л. Костенко

Ще назва є. А хутора нема...
Чотири хати, як душа – порожні,
І тиша, від самотності німа,
Осотом прихилилась подорожнім.
Ще річка є. Та нікого купать...
І Рибка Золота на дні неволить –
Ніхто не йде бажання загадять,
На юшку навіть вже ніхто не ловить.
Ще поруч степ. Та нікому косить...
В траві зелені коники регочуть,
А вороних нема кому любить,
Гнідих і чалих вже сідлать не хочуть.
Ще поруч сад. Кислиці і дички...
Тут Єва не підманить вже Адама,
І дикі бджоли місяць гнилички
І носять мед кудись понад садами.
Ще цвинтар є. Та нікому зайти...
Рушник повісить, щоб сльозу утерти.
Ще напис є: «Прийми нас і прости...»,
Та тільки вже нема кому й померти.
Ще небо близько. Ось воно – болить...
Земля ще родить чебреці і руту.
...Вся Україна в хуторі стоїть
На покутті іконою забутою.

Усе мине, немов торішній сніг.
Все відболить, як ягоди калині.
Ніщо не вічне – ні печаль, ні сміх,
Ні гріх, ні правда, ні сама людина.
А тільки вічна синя далина –
То сонячно погожа, то мінлива,
А тільки вічна ось оця земля.
Що прадіди назвали УКРАЇНА.
Все інше відцвіте і відшумить.
Все інше час приспить – і не згадати...
Лиш Україна грішникам болить,
Бо притомилась праведників ждати.

НА МОГИЛІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Над Симоненком лебеді летять...
І хтось щоліта полива калину,
А Вам, Василю, у віках лежать
І слухать крізь барвінок Україну.

Уже давно весь світ Вам переснився,
Вже мову знаєте ромашок і ожини.
Чи думалось, що схияться колись
Вони над Вами, а не Ви над ними?

Це Вам, Василю, випало любити
І після смерті землю цю з вітрами,
І скільки б не приходило нас жить –
Усе відчутніші провини перед Вами.

Душа вже Ваша – птахом серед птиць,
Давно у Леті – понад криницями
Торкає воду, п'є росу з суніць
І хилиться в любистки і тумани.

І хочеться так вірші їй писати!
Про матір, про любов, про Україну...
...Над Симоненком лебеді летять,
І хтось щоліта полива калину...

ПОСМЕРТНЕ МАЗЕПИ

*Майже 200 літ по смерті гетьмана Мазепи
Московська православна церква проклинала
його щороку в першу неділю Великого Посту...*

Історичний факт

...Кляли Івана. Плямкали роти...
В покорі підгиналися коліна,
І в небо воздіймалися хрести –
Мазепу проклинала Україна.

Мовчали Академії Наук,
Оновлені Мазепиним наказом.
Снував брехню історикопавук
І щупальцями в людські душі влазив.

У храмах тих, що Йван відбудував,
В анафемі читали – «презлочинний»,
А непокірний дух його зітхав
В хмариночці зажурено осінній.

Відхрещувалась півча в напівтьмі,
І ладаном священики кадили.
Кляли гетьманство на своїй землі,
Себе перед нащадками ганьбили.

...Кляли Івана. Праведні кляли...
Безбожники у Піст не проклинають,
І грішники, якими б не були,
Вони таки покійних поминають.

Злочинцем називали за любов.
А за любов же, Господи, не судять.
Даремний труд – студити на вогонь,
Якщо горить – то тільки тепло людям.

Запроданцем взивали і рекли
За віру, і за совість, і за неньку,
Якби тут був, то зразу б розп'яли,
А так – вже двісті років... помаленьку.

Якби ж то був.., а то давно нема...
І все ж, в Мазепи – перший келих волі.
Кляли Івана... І кляли – дарма:
Святі – вони Великі і в прокльоні.

СПАДЩИНА

Здраслуй хато, Василева хато!

Н. Баклай

Невже залишим після себе втрати,
Розвіє вітер душі на золу?
У Моринцях – нема в Тараса хати,
А в Біївцях – не стане Василю.
Там – підпалили пресвяте обійстя
І думали: згорить Тарасів дух,
А тут – байдужість всілася на вістря,
І дворище зорав колгоспний плуг.
Жалкую, що немає тітки Ганни,
Вона б упала на отой спориш,
Нехай би ріс чубатий і прегарний,
Бо це ж про нього Василевий вірш.
Вона б у хаті побілила стелю
І сволок завітчала б у квітки,
Й ніхто б не проминув її оселю,
І пусткою не віяли б шибки.
Тут приймає холод безголосся,
Тут ужилися миші по кутках.
...Тут стригли вперше Василю волосся
І вишивали долю в рушниках.
Тут ходить перше Василеве Слово,
Сльоза найперша покотилась тут.

Де пролітали лебеді любові,
Там горобці під стріхою живуть.
Вони проворні, їм усе байдуже,
Було б що на вечерю поклювать,
Вони, як ми – і любимо, й не дуже,
І згадуєм, і вмієм забувать.
...Впадеш ти, хато, і тебе не буде.
Поставлять камінь. Випечуть слова.
До каменя приходитимуть люди,
Щоб прочитати: «Тут колись була...
І знищена у вік двадцятий хата.
Манкуртами задушена в петлі...»
...І, мабуть, хтось наважиться спитати,
Чи душі теж були в нас кам'яні!?

РЕШЕТО

...І знову узялись за решета
І провівають бабці на подвір'ях
Хто гречку, хто пшеницю, хто літа,
А котрась, мабуть, провіває й мрію.

Сміється космос, взявшись за живіт:
Оце прогрес, оце пішли в науку!
А баба зосереджено стоїть,
Їй головне – піймати вітер в руку.

Не киньте, бабо, решето із рук
Відвіяли Ви молодість і вроду,
Та є у Вас занадто вчений внук,
Що взявся решетом носити воду.

Навчіть його премудрості старій:
Виносить рядна, розстелять по двору,
Обличчям становитись до вітрів,
Брать решето, і відвівають полову.

Злетить непотріб вітрові услід,
Залишаться тугесенькі зернята.
Навчіть же, бабо, на межі століть
Пізнати суть. Навчіть решетувати.

Вже світ увесь дротами обтягли,
Вже атом роздробили-розкололи.
Учених тьма. А так і не змогли
Від зерен відокремити полову!

Навчіть хоч ви їх в Радах і верхах,
Щоб пам'ятали бабину науку!
Хай решета тримають на вітрах,
Допоки вітер Україні – в руку.

КАЗАЛА НАСТЯ...

*Жертвам голодомору
1947 року присвячую*

Казала Настя: «Як тісто вдасться,
То буде, дітки, вам коровай».
Мовчала Настя, мовчала Настя
Німим стражданням за неврожай.
Рік сорок сьомий. Гірка оскома.
А в хаті – п'ятеро дітлахів.
Від урожаю – одна солома
Та повна пазуха остюків.
Казала Настя: «Оце, як вдасться,
То із макухи спечу пиріг».
Тужила Настя, кричала Настя,
Як перше винесли за поріг.
Зігнулась Настя, зчорніла Настя
І порубала ікони всі.
Які ж святі ви, якої масті,
Якщо і друге вже при хресті?
Зніміла Настя, зсивіла Настя,
Як третє з хати несли за двір.
Стогнала Настя: «Нехай вам трястя.
Хто вів вперед нас, а в яму звів».
Сказнилась Настя, сказилась Настя.
Уже не стало на ній лиця.

Казала Настя: «Як глина вдасться,
То я із глини спечу млинця».
І їли діти ту глину ситу,
І рвало дітям у животах.
Четверту доню знайшли сповиту,
Лежала й п'ята – у реп'яхах.
...Казала Настя: «Як доля вдасться,
То буде щастя, хоч відбавляй».
...Місила Настя, місила Настя
З землі могильної коровай...

БАРВІНОК

*Стелися, барвінку, стелися низенько.
Народна пісня*

Крізь пісні, через межі й віки
Не схиляв ти своєї голівки.
Заплітали тебе у вінки
Довгокосі мої українки.
Вишивали тебе в рушничках
Ой, барвіночку, братику, цвіте,
І носили в тугих сорочках
Голубим помережані квіти.
Ой, барвінку, зажурений дзвін,
Ой, хрещаті зелені листочки,
А без тебе уже був не двір
В тих, у кого на виданні дочки.
А без тебе в клечані святки
Незаквітчана хата вважалась.
Ой, барвінку, твої пелюстки.
Наче краплі печалі, zostались.
Це тепер біля церкви трава
(А колись же садили барвінок),
А колись, як родилось маля,
Клали цвіт до грудей українок,
І варили із квіту купіль,
Й чарували в барвінковім зіллі,
І стелили у шлюбну постіль,
І вкривали козацьке тіло.
Ні кісток уже тих, ні могил,
Тільки неба - блакитний відтінок,
Та ще там, де вкраїнець ходив,
Зацвітає барвінок...

Будують храми зодчі та майстри,
Руйнують храми ниці іновіри.
Немає в Богородиці сестри,
І не було сестри ув Україні.
П'ятнадцять дальніх родичок було.
Усі проворні – брали та судили.
Штовхали під червоне знамено
І кумачево-гаряче «любили».
А кожній з них - подай та принеси,
Тій – жита, тій – пшениці, тій – сорочку,
Хоч волосину, а віддай з коси,
Віддай, бо вирвуть іудейські дочки.
Та ще давай на посаг полотна,
Та рушники гаптуй для всіх ночами,
Тіпай коноплі, голодуй одна,
Протоплюй свою хату кізяками.
Висушуй євшан-зілля у пучках,
Стели долівку з лепехи та м'яти
І виший в полотняних сорочках
Свою чорняву доленьку прокляту.
Співай сама зажурені пісні
Та мерзни на кагатах у морози,
Неси свій хрест до зірки на Кремлі,
Де родички не витруть твої сльози.
...Будують храми зодчі та майстри,
Руйнують храми ниці іновіри.
Немає в Богородиці сестри,
І не було сестри ув Україні.

КОЛЯДА

Пам'яті Василя Симоненка

Коляд... коляд... коляда
В пусту хату загляда...

...А у хаті – портрет у рамі,
Домоткане рядно на лаві.
Був хазяїн колись... Нема...
Перебігла дорогу зима.

В снігах – морок. На вікнах – слизь.
І хазяйка була колись...
Що ж зачинені двері в господі?
Ключ в кишені чужій, та й годі...

...Двічі в рік відмикається хата,
Двічі в рік відзначаються свята.
Сумно й тихо скриплять ворота.
Двічі в рік є воротам робота.

Зовсім рідко бува сусідка,
Скаже слів сумовитих кілька.
Гляне вікнам в старечі очі,
Перехрестить напроти ночі,
Та й не чує, як дика хата,
Як пече їй сльоза гіркувата.

...Це б Василь тут відкидав сніг.
На черені жаркій приліг –
Все ж таки шістдесят один...
Гарний вік, хоч і не молодий.

Віршів, мабуть, були б кагати,
І писалось би ще багато,
І вклонився б Василь Україні –
Незалежній і майже вільній.
Вже б онукам гойдав колиску
І читав «Лоскотона» книжку,
Вийшов нас би оце стрічати
На порозі своєї хати...

...А воно, бач, така біда...
Коляд... коляд... коляда
В пусту хату загляда...

У травні 1991 р. правоохоронці пошматували вишитий портрет Т. Г. Шевченка, який привезла полтавська делегація на Чернечу гору. Делегація була під жовто-блакитними прапорами.

**Газета «Полтавська думка»,
травень 1997 р.**

...А заплоч у образі сплелась,
І не хотіла рватися основа,
Де кожен хрестик перейшов у в'язь,
Мов літера, що утворила Слово.
...А вишивка не рвалась на шматки,
Вона дивилась на людей – Тарасом,
Вона втікала гордо з-під руки,
Вона хотіла ще побути разом.
...А в небеса кричало полотно:
«Великий гріх святі ікони рвати,
Уже таке в історії було,
Для чого ж знову на крути вертати?!»
...Ніхто не слухав голосу з небес.
Налякані жовто-блакитним дивом,
Рвачі злякались, що Тарас воскрес,
І порване пустили ще й за димом.
Перевертні, недолюдки, джмелі,
Прав охоронці чи чума болотна,

Які ж бо ви і справді замалі,
Ніщо для вас месія всенародний.
Вам воздадуть за вчинене... аж гріш
І на фуршет представлять у герої,
Та засміється з вас Шевченків вірш
Не порваний, не спалений, крамольний,
Де мудрість у рядках переплелась
Й ніколи не обірветься основа,
Де височить незнищений Тарас,
І на сторожі біля нього – Слово.

МОЯ УКРАЇНА

Пісня

Пропахла вітрами, чар-зіллям євшану,
Копитами бита живуча рілля.
Твоїми сонцями, твоїми дощами
Дивується космос: «Чия то земля?»
Що терпить віками. Що мріє роками.
Що слово до слова – і пісня луна.
Не хлібом єдина моя Україна:
Єдина народом, що краще – нема.
Моє тут начало. Мої тут висоти.
Мої перемоги, поразки й жалі.
В тритисячнім літі, в траві або житі
Сплетуся з корінням святої землі.
Що терпить віками. Що мріє роками.
Що слово до слова – і пісня луна.
Не хлібом єдина моя Україна:
Єдина народом, що краще – нема.

Стоять хати: обличчями з-під стріх
Білють крізь бузок старечі стіни.
Була б художником – я б змалювала їх
І вишивані ночі України.

І кожну зірку, що летить в Сулу
І місяць, що за вишню зачепився,
І гори тернівські, і сон-траву,
Де сум очей моїх навек лишився.
І вигін, де сідають журавлі,
І діда, що не мав ніколи фото,
І мозолі, чорнющі мозолі
Від вічної селянської роботи.
І тітку, що в дружини не беруть,
Бо врода десь зосталася в колгоспі,
І той від поту репаний хомут,
Яким державу витягли у космос.
І сапи ті, що й досі похідні.
Оті граблі, і вила, і лопати...
І те, як сняться людям вихідні,
І те, як ходять злидні коло хати.

Село ще є, але уже без нас...
Білють крізь бузок старечі стіни,
Була б художником – я б змалювала час
І вишивані ночі України.

УКРАЇНСЬКИЙ ШЛЯХ

У кожного своя доля, і свій шлях широкий...

Т. Г. Шевченко

Твій шлях важкий – від Сяну і до Дону,
Твій, батогами битий, довгий шлях.
Проїхала історія по ньому
На конях, на підводах і волах.

Дивлюсь із нього у минулі далі,
І бачу крізь одвічну куряву
Вкраїнок, що мотуззями в'язали,
І гнали у гаремну поталу.

Дивлюся через терни, через межі
На Україну в рабстві віковім,
То від богів, то від боргів залежну,
То від поляків, то від москалів.

Зітхає шлях і сипле курявою,
Аж стогнуть край дороги полини.
О, скільки революцій за собою
Оці шляхи у прірву завели!

О, скільки втрат, і скільки було крові.
І скільки полягло отут кістьми?!

Пройшли цим шляхом білі і червоні,
Безликі й безхребетні теж пройшли.
На цім шляху – одвічні подорожні:
Комусь – вперед, комусь – назад і все...
То йдуть з торбами, то ідуть порожні,
То хтось майбутнє світле нам несе.

...А шлях не спить, бо ніколи дрімати.
Читає гасла, бавиться в слова,
Й невже не бачить, як старенька мати
В долоні мідяки чужі збира?!

РОЗОРАНИЙ ЦВИНТАР

Немає вже роду. Весь рід перейшов у ріллю –
Тримає на плечах розоране поле безкрає.
Гойда на собі житній колос і стиглу траву,
І вітром зітхає, і тінню по ниві гуляє.

Немає нікого: уже ні хрестів, ні могил.
Немає за що зачепитися небу і літу,
І десь, аж край поля, з останніх тонесеньких сил
Маленька ромашка долоньки підставила світу.

Лишилися нащадкам легенди, казки, імена.
Старесенькі рядна та білі, на диво, сорочки.
І вишиті лиштви, і хрестики, мов письмена, –
По білому – чорним, по білому – чорні рядочки.

Усе, що надбали – в минуле уже відійшло.
Давно відболіло побіля колгоспних кагатів.
Усе, що лишилось – це пам'ять про давнє село,
В якому немає ні бідних тепер, ні багатих.

Немає нікого... Немає до кого зайти.
Оце найстрашніше – без роду, немов без коріння.
А був би хоч цвинтар – могилки, бузок і хрести.
То, може б, не знала безпам'ятства вся Україна.

А роду немає... Весь рід перейшов в чебреці,
Життя відбулось і сплелось з корінням у житі.
Розораний цвинтар полощуть травневі дощі,
І плачуть у росах ніким ненароджені діти.

...І стали бабусі кульбабками десь з-під трави.
Білесенькі хустки запнули і, ну, говорити,
Що сиві діди полянами по межах пішли,
Уже й не пізнати, й довіку уже не спинити.

НА ПЕРЕХРЕСТІ ТРЬОХ ТИСЯЧОЛІТЬ

Гребеться баба куркою на грядках.
Копає вперто пізні картоплі.
Шепоче нишком, що нема порядку
Ні у землі, ні зверху – на землі.

Мовчать роки, мов картоплі у відрах:
Гнилі і биті, але всі – її...
Літа, літа... чи вас струїла відьма,
Що доленька – одні неврожаї?

Усе сама, а вже немає сили
І хату перейти свою без мук.
Нема кому води із кухля вилить.
Нема кому й подати води до рук.

Пече, як в пеклі, поперек старечий.
Болять кістки. Чого б їм не болить?!
Нема кому сказати і кілька речень
На перехресті трьох тисячоліть.

...То не до неї їздять із сільради,
І то не їй у дворище несуть.
Вона із тих, кому не завжди раді,
І в цьому весь колгоспний зміст і суть.

...А в небі сонце – золота копійка.
Боїться впасти у тепло колось,
І що йому оця старезна жінка,
В якої все давно вже відбулось?

І ці поля у блекоті і пижмі,
І п'яний агроном у бур'янах...
І люди ці, що для колгоспу «лишні»,
І села ці, яких, вважає, – нема.

Ковтають сором й куряву тополі.
Мишва дійшла уже й до прапорів,
І вітер чха на східцях у конторі.
Мов голова, що чхатъ на все хотів.

ДО УКРАЇНИ

*...Україно, мовчи! Україно, затихни.
Не така ти багата, щоб тратить слова...*

В. Симоненко

Розгубила слова, мов розсипала просо.
Україно, затихни й мовчи!
Не така ти багата, ще – гола і боса,
Хоч з трибун про народ не кричи.

Не розмінюйся на гріш в пустослівних промовах,
Коли діла від того нема.
Не така ти багата – одна в тебе мова.
Не розтринькуй її задарма.

Не зрони у багно, не стопчи на кордоні,
Не заший у ганчір'я ніде.
Не така ти багата, як мислять проворні
Й затикають словами тебе.

Україно, мовчи! Вже наслухались. Ситі.
Вже вдалились словами-кістьми.
Не така ти багата, щоб сипати житом,
А збирати врожаї – слізьми.

Україно, замовч! Мікрофони – то зайве.
Не для тебе у Радах киплять.

Не така ти багата, як думають зайти,
Що уміють єдине – брехать.
І не варто кричати: «Народ – це основа».
І нічого про нього не знать.
Не така ти багата, щоб кидати словом,
І від слова нічого не мать.

Україно, мовчи! Накричалась – і досить.
Вже по вінця набралася лжі.
Україно, притихни! ПОЕТ тебе просить:
«Як говориш – то правду кажи».

СІЛЬСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ

...Іще б поспать. А вже, мов по інерції.
Ледь світ, – і стежка в грядки пролягла.
Учительки – сільська інтелігенція –
Еліта українського села.

Поки до школи – все у вас попорано,
І в хаті, і надворі, і в хліві –
Мадонни і рабині дипломовані –
Закручені життям УЧИТЕЛІ.

Рядками буряки, рядками й твори,
Між вічним і розумним – мозолі.
То вичистити гній із-під корови,
То кропиви насікти для свині.

...Без вас Маямі і курорти Греції
Рахують кожен долар, кожен цент,
І хто повірить - цвіт інтелігенції
Не має грошей з'їздити в райцентр.

Між партами і бур'янами в полі
Відверта доля вперто хрест несе.
Як вчительки коли немає в школі,
То значить – вона череду пасе.

...А уночі, як сплять всі найрідніші
І тиша в небі зорі стереже,
Вона сама собі читає вірші
І плаче, бо болить чомусь чуже.

Колишні учні вже давно в столиці,
І лише зрідка хтось іще в селі,
В газетах, на екранах їхні лица,
За кадрами й між строф – учителі.

Оті, що вірять незрадливим серцем
І ждуть ще правди, ждуть іще тепла...
Забута усіма інтелігенція –
Богема українського села.

ГОРТАЮЧИ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

*Жителям с. Великі Кринки
Глобинського р-ну на Полтавщині
присвячую*

...І пишуть, що була Крива Руда...,
Але не пишуть, як там їй велося.
Чого колись край берега вода
Була рудою, мов руде волосся.

Чи повинь скаламутила біда.
Чи полоскала зілля в ній чужинка,
Чи бродом перейшла лиха орда,
А чи впустила кринку з горя жінка?

А може покотилася зізда
З чужих галактик і розбилась стрімко?
Але була... була Крива Руда,
Що витекла в красиву річку – Кринка.

...Де писані списками береги,
Де стрілами помічено стежини.
Вона встеляла доли і луги
І мала глеки зі своєї глини.

Були ті глеки гожі на віки.
Пили з них волю, і пили неволю,

І Турбаївські горді козаки,
Й свої, чужі, й позичені герої.

...Гриміли над селом важкі громи.
Палали революції і війни.
І всю країну на собі тягли
Запряжені у віжки покоління.

Все вірили то діти, то діди,
Що «світле завтра» вже не буде прісним.
Йшли від макухи – та до баланди,
А думали, що йшли до комунізму.

І продавали їх за мідяки,
І викупляли їх за мідні гроші.
І виживали жилаві дядьки,
Міняючи онучі на калоші.

Брехали їм, і брешуть із «верхів»,
Все обіцяють розкоші та славу.
А глянеш – йдуть баби із буряків
Й тримають на сапі усю державу.

...А сонце спрагло з річки воду п'є.
Плекають хліб вкраїнці і вкраїнки.
І буде Україна, доки є –
Маленькі села і Великі Кринки.

МОЯ ДУША

Моя душа – держава самостійна.
Не Волга там. Кипить в мені Дніпро.
Моїй душі чужі Москви застілля,
Й незрозуміле Путіна перо.

Не з глею ліплена – настояна на пісні,
Всотала в себе думи Кобзаря.
Пощо мені з-за океану вісті,
Якщо в душі болить своя земля?!

Дивлюсь на села, де хати порожні
Й боюся порожнечі у душі,
І знаю точно – жити так не можна,
Й не вірю вже в пухкенькі м'якуші.

Сама собі і наймичка, і пані,
Сама – Владика в Храмі одному,
Свої думки не віддаю у найми,
І віру за мідяк не продаю.

Господарка душі своєї, й досить!
І правда, й воля, все в мені – моє.
За комунізмом серце не голосить
І за союзом слізеньки не лле.

Моя душа у приймах не осіла
І не лягла під владу за крихти.
Моя душа – держава самостійна,
Свої закони в ній й свої гріхи.

Ще болять Україні чужі канчуки.
Ще вона не забула пожежі,
І зітха роксоланно крізь давні віки
Наша доля, і пісню мережить.

Ще на палях запечені Воля і кров,
Ще сміються у спину чужинці.
Та не вмерла іще та одвічна любов
Присягтися Вкраїні, мов жінці.

Ще шаблями – літа, ще літами – шаблі,
Ще століттями ходить неправда.
І летять, і біжать зі своєї землі
Наші діти то в найми, то в мандри.

І допоки ж іще кулаки-вурлаки
Будуть тицяти дулі нам в душі?
Ще ж не вмерла-таки! Ще ж їй жити віки,
Україні, і нам, нині сущим!

Хто кого покарав за ГУЛАГи,
За Сибір, за Ухту й Колиму?
Пишуть брехні державні «бумаги»,
Вірить люд в компартійну брехню.
А насправді, погляньте: на площах –
Непокараний ідол стоїть.
У руці ще картузика морщить –
Все збирається тім'я прикрити.
Чхать хотів він тепер з п'єдесталу
На усе, що нагадує крах.
За колишню советську державу
Йому ставлять корзини в ногах!
За усі соловки й магадани,
За реформи, безправ'я, хрести,
За макуху, за лісоповали,
За написані кров'ю листи.
Йому носять гвоздики червоні,
На нім бронзу шліфують вночі.
За куфайки, калоші й кирзові,
За укази своїх палачів.
За розбиті дзвіниці і храми,
За порубані лики святих,
І за те, що сказати хтось «мамо»
За голодною смертю не встиг.
За налоги, за рейди, наряди,
За об'їждчиків віжки й пруди,
І за те, що прикрили паради.

Все оте, що творили кати.
Це за те йому дяка і шана,
Що за правду на горло давив,
За сиріт, за усі трибунали,
За цвіт нації, котру добив.
За оті хутори, що зрівняли,
І за села, що стерли на мак.
Це тому біля нього тюльпани,
Що Україну звели на кізак.
І ніщо, і ніяк не навчило...
Його постать стоїть, як мара.
Україно! Ти справді причинна,
Ти ж пройшла таке пекло злочинне,
А яка ти ще й досі дурна!

ІМЕНІНИ ПОЕТА

Обладнали вже Вашу хату,
Посадили в дворі сливник.
Приїжджаємо ми на свято
Й відзначаємо кожен рік
Іменини – без іменинника.
Повна хата чужих гостей,
І душа Ваша хилить крилоньки,
Прислухається до вістей.
І душа Ваша, як пір’їнонька,
Припадає аж до землі:
– Як без мене живеш, Українонько?
– Як без мене, мої краї?
...Й розказала б я Вам, Василю,
Про державу і Біївці,
Та не вистачить духу й сили
Донести негаразди всі.
Бо в державі таке безладдя,
Про яке не сказати пером,
Незалежне при владі гаддя
Злізлось в купу одним кублом
І сичать – то одне на одне,
То народу дають жало,
І мелькають їх ситі морди
У газетах та у кіно.
Ми одне лиш таки зуміли
У державі оцій здолать.

Ми, Василю, не оніміли,
Ми навчилися не мовчати.
І оце б колись за слова мої –
Без печінки уже б, мабуть...
А тепер кажу, й Біївські краї
Мені премії роздають.
Це тепер ми всі «лавреатами» –
Хто що мовив, і що сказав,
А тоді – Вам тортури з матами,
Щоб «советські порядки» знав
І закони, що кров'ю зрошені,
Й биті ребра, і віршів крик.
За таке – подяк не виносили,
А казали: «Свербить язик».
...А у Вас аж під серцем квилито.
Як топтали слова в душі,
Доля Правду на воску вилила:
Поцінують колись усі.
Прийде час і прийде годинонька –
Де й подінуться вороги!

Іменини – без іменинника.
Як без Удаю – береги.

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ

Вже чули усе і бачили.
Від потрясінь – стомилися.
На трасі так необачливо
Стоїть чоловік на милицях.
Летять мимо нього байдуже
Машин найновіші марки,
А дядько услід виважує
Зубами важку цигарку.
А дядько ще з надією
Трима в кулаці монету,
Й здається, протезом лівої
Вже наскрізь проткнув планету.
Та тільки ніхто не дивиться.
Тим паче, – ніхто не спиняється.
І лиш розуміють милиці,
Що в дядька ніщо не збувається.
Ані у сім'ю – не віриться,
Ані у дітей з онуками.
Одна в нього правда – милиці, –
Опора його і мука.
Все інше – давно вже зраджено
Жінками, людьми, державою.
Поховані мрії заживо,
Натомість є орден зі «Славою».
Вже чули таке і бачили.
Від потрясінь – стомилися.
На трасі так необачливо
Стоїть наша совість на милицях.
Мелькають, мелькають шини.
Але коли б дядьку НОГИ –
Дійшов би і без машини
У місто, на День Перемоги...

УКРАЇНКАМ

Голі плечі і голі коліна
Вже було (про це кажуть й попи).
Голопузі дівки України
Узялись виставляти пупи.

А де пуп – там уся почеревина:
Вибирай, роздивляйся, мацни.
Україно моя почервенена
Закордонним душком голизни!

Де поділа сорочку одвічну
Білу-білу, розшиту в квітки,
Де ти ходиш, Вкраїнонько-дівчино,
Соромливо сховавши литки?

Чи тепер вже такі і не родяться,
Чи тепер голяком залюбки?
Випирають пупи свої модниці.
Демонструючи хлопцям лобки.

Спокушають дядьків задурманених.
Розірвавши традицій вузли,
Навіть ті, кого звать уже «мамами»,
Голим пупом моргають: «Візьми!»

І, здається, усе ніби бачено,
А дивуєшся – миле дівча

На своє саме перше побачення
Не себе, а живіт витріща.

Демонструє не розум, не звичаї,
Демонструє дві серги в пупку,
І питає у хлопця, чи личить їй,
І вже знає – він хоче таку.

Україно моя! Моя орлице!
Подивись! Це ж твоє майбуття –
Напівгола сидить безсоромниця
І гойдає – цигарку й дитя.

Україно моя! Ти над прірвою,
Ти забула прадавні часи,
Ти забула оті свої виміри.
Коли знала оцінку краси:

За усмішку – платили коралами,
А за погляд – давали коня.
Кожна юнка – ціну собі знала,
Кожна дівка – гордячка була!

І не пупом манила, а брівкою,
І не пюзом світила - чолом!
Де ж тепер ви, оті українки,
Горді – духом і мудрі – умом?!

БАБІ ГАЛІ, ЩО ТОРГУЄ ВІНИКАМИ

А в баби віники беруть із-під руки.
Ще мало хто й торгується за віник.
У чергу аж шикуються жінки,
Аби конфлікт за віника не виник.

Хто більший, хто малесенький бере.
Навчає бабця, як його запарить.
І слухають науку про старе –
В який куток потрібно віник ставить.

Торгує баба. Діло не просте.
(Таких майстрів одвіку поважали!).
І хто сказав, що віник – це пусте:
Без віника – ні в хаті, ні в державі.

І зовсім добре на душі було б
У бабці після кожного базару,
Аби сміття (а вже пора давно!)
Та й вимели з усенької держави.

І дума баба, як би подолать,
Який же віник треба ото скласти,
Щоб вимести, хоча б років за п'ять
Із України біди і напасті.

Задачу має бабця непросту,
Й нема розгадки від землі до неба,
Бо купи сміття у Верхах ростуть.
Не віника – мітлу добрячу треба!

Та й вимести неправду на землі,
Та й вигребти непотріб в кожному місті.
– На мітли перейду, – й скажу в селі:
– Почнем з сільради, і... аж до міністрів.

З ІСТОРІЇ УТВОРЕННЯ ОДНОГО КОЛГОСПУ

Розкуркулили дядька Микиту...
Не носив дядько латок на свиті –
Людям валянки шив уночі,
Мав аж дев'ять дітей на печі.
Був кожух у сім'ї не один –
Вісім дочок в Микити і син.

Два гектари землі і ставок.
Та копійку тримав на млинок,
Бо зерно до зернини - врожай.
А жнива – то багатство, вважай.
Аби ж млин... Все б село до млина...
В дядька тільки і думка була.

Розкуркулили в дядька і думку,
Відібрали і свитку, і люльку.
Позбирали в коморі калосі,
Поділили Микитині гроші,
Розорали і межі, і грядки,
Навели в чужій хаті «порядки».

Ну, а дядька з дітьми до Сибіру...
З хати - агітконттору зробили.
Дошку хтось підписав і приніс –
«Тута буде колгосп «Комунізм».
На причілку прогепали дірку,
І хвостату повісили зірку.

Налили в стакани оковиту:
За «советськую» власть без Микити!

ЦЯ ЖІНКА ВИШИВАЄ УКРАЇНУ

*Вірі Сергіївні Роїк – моїй землячці,
Герою України, художниці, вишивальниці –
присвячую*

Ця жінка вишиває Україну,
Де хрестики, немов хрести земні,
Схиляє важко у роботі спину
І голову схиляє свою сиву,
Й минуле ожива на полотні.

Ця жінка вишиває нашу землю,
Барвінок стелить, сіє маків цвіт,
Плете мережку, мов вінок зелений.
І журяться то айстри, то лілеї,
І тішаться жоржини на весь світ.

Ця жінка вишиває свою долю –
Червона гладь і чорна обнялись,
І колоски розкидані по полю,
І зерна, що упали на долоню,
У радісне й сумне – переплелись.

Ця жінка вишиває свою душу,
І заповоч, мов роки по канві,

І голка то спішить до щастя дуже.
То в горі десь зачепиться за ружу
Та й вишиє життя на полотні.
Ця жінка вишиває свою мрію –
Таку пречисту і святу таку:
Де Україна в житі половіє,
Де небо над Україною зоріє,
Де хліб і сіль на шитім рушнику.

*Розпрягайте, хлопці, коней
Та й лягайте спочивать...*

Українська народна пісня

...І розпрягли... Й позакидали віжки.
Ну, що ж ви, хлопці (не побий вас лях),
Як проспите, то підете вже пішки
На той важкий Чумацький битий шлях.

А піший кінному – одвіку не товариш,
А їхать краще, ніж босоніж йти,
А з старшим братом каші не навариш –
Вже вашим коням – роблять хомути.

Ви ще спите, а вже вузди москвинські
Готують вороним із-під поли.
Карети тешуть та вози чужинські
Тим коням, що ви, хлопці, розпрягли.

Аби возили у чужі хороми,
Аби стогнали на чужій землі.
А ви спите, такі собі, сіроми.
Вертайте, хлопці, коней до ріллі.

Нічого, що погнулися підкови.
Не страшно, що помножились жалі.

А гірко, що укотре ви в покорі
І запрягають коней москалі.

Вже пробудіться, півні повставали,
А ви спите та хропите услід.
Коней проспали, все-таки проспали.
Ви Україну, хлопці, не проспайте!

А проспите, то підете вже пішки
На той важкий Чумацький битий шлях.
Бо розпрягли... й позакидали віжки.
Ну що ж ви, хлопці (не побий вас лях).

*В 50-х рр. ХХ століття
в селах України був податок
на кожне фруктове дерево...*

З історії України

Листки тремтіли уже впокорені,
Кора вловила смертельний страх.
Рубали яблуні оподатковані
У яблуневих моїх Тернах.

Сади зникали у кожному дворіщі.
Стогнали груші по всім селі.
Котились сльози цього ганьбовища
Дрібними грушками та й по землі.

А з неба місяць дививсь зухвало,
Блищав, як лезо сокири вниз.
Дядьки щоночі красу рубали –
Крислате вігтя на куций хмиз.

Бо знали: вранці влетять не янголи,
А прийдуть агенти, щоб описать
Останні яблуні – княгині-яблуні,
За які треба податок дать.

Рубали яблуні. І пізні, й раннії,
Вбивали яблуні без їх вини,

І кожен дядько був в ролі варвара.
Бо знав, що виростуть лиш полини.

Попід сараями та поза хатами
Складали стовбури і всі пеньки.
З отими дровами дядьки балакали
Скупим «пробачте» із-під руки.

Моя Українонько! Ти, як та яблуня,
Стоїш не зрубана одна в саду.
Кругом полин гіркий, і ходять агенти,
І знов замислюють тобі біду.

Щоб знову стала ти всіма впокорена
То ліві – пишуть, то праві – йдуть.
Моя Українонько – оподаткована,
Дядьки зрубать тебе не віддадуть!

ДІДИ

Ще й досі бачу – за двором колода.
Сидять діди обвітрені, як степ.
І хай надворі хоч яка негода,
Діди сиділи, і сиділи ще б...

Не грають в карти і не п'ють по чарці.
Діди вертають пам'ять у літа,
Де краков'як завис па балалайці,
Де глина з-під чобіт аж виліта.

Діди сміються сумно і беззубо,
І що їм сивина по всіх бровах!
«В нас не було ні клубу, ні завклуба,
Гулять ходили тільки по дворах», –

Це так мені розказує дід Савка.
І я вже уявляю: у дворі,
В нас під вікном, аж вигнулася лавка:
Дівки – на лавці, хлопці – на траві.

Моя уява фантазує захід,
І матіюли, й ночі, і вуста,
А дід Петро у простір кида закид:
«Тепер у вас і глина вже не та».

Діди зітхають. Кашляють у жмені.
І пахне дим, і попіл, і жита.
З тих пір мене переконать даремно,
Бо вірю й я, що «глина вже не та».

Діди повільно ліплять по цигарці,
А журавлі над ними аж ячать.
Нема нікого у дворі на лавці –
Усі баби на цвинтарі мовчать.

І сизий дим несе сльозу у Вічність,
І вечір цей спинити чи впіймать?
Сидять діди, – філософи правічні –
В калошах, в куфайках – боги сидять.

БІЛІ ХАТИ

*Ці приземисті бідні хати,
Що за всяких вітрів на задвірках.*

С. Малишко

Ще по селах, де густо садки
У цілунках нагідок і м'яти,
Білі-білі старенькі хатки
Так і просять у двір завітати.

І прадавні, мов світ, бабусі
Відчиняють і душу, і двері,
І проходжу крізь сіни пусті
В дві кімнатки – маленькі, як жмені.

Біля печі макітра стоїть,
І у мисник святі заглядають.
Рушники із минулих століть
Вічну пам'ять у рамках гойдають.

Віджили... А нажить не змогли.
Ані срібла нема, ані злата.
Все здоров'я в державу здали,
В оте рабство колгоспне, прокляте.

А тепер – за садочком дахи
Голови, його доньки і сина,

Кажуть, в них там є райські птахи.
Та не там, а ось тут Україна!

Примостилась тихенько в кутку,
А під вечір присяде на лаву.
– Ви, бабусю, хоч раз на віку
Обдурили дурну цю державу?

І зітхають всі зморшки підряд,
І натруджені руки німіють.
– Один раз не пішла на наряд,
А збрехала, що діти болять.

І схиляє голівку, й втира
Краєм хустки зволожені вії –
Годувальниця, мати, вдова,
Що нікому вже більше не вірить.

І боюся про щось говорить,
І не можу вже щось обіцяти,
А Вкраїна панами кишить,
Білокамінній пнеться служить,
І забула свої БІЛІ ХАТИ!

СПІВІТЧИЗНИКАМ

*Українці мої! Чи до столу Вам
згїркла хлібина?!*

В. Баранов

В нас усе є своє.
Нам не треба везти з-за кордону
Ні землі, ні небес,
ні журби, ні щасливих подій.
В нас усе є своє,
починаючи від самогону
До вульгарно фарбованих,
куплених на ніч повій.

В нас усе є своє:
свої мери брехливо-лукаві,
І поети свої,
що наївно ще вірять в слова,
Президенти свої,
і своя у нас слава й неслава,
І своя під Чорнобилем
в стронції чахне трава.

В нас свої вороги,
і свої у нас браття по духу,
І могили свої,
і свої над батьками хрести.

Нам не треба чужого:
 ні краплі, ні крихти, ні пуху,
Нам минуле своє
 аби якось до правди звести.

В нас лишилось своє –
 трохи генів козацьких деінде,
Непокора
 й бунтарської волі ковток,
Але нас, ненавидячи,
 звуть «шароварське поріддя»,
Топчуть мову свої ж,
 наче хліба паплюжать шматок...

Чи ж у нас увесь порох
 в пістолях сумує залежаний,
Чи шаблі заржавіли
 й гетьманів достойних нема,
Що дозволили ми
 Україну розтринькати безмежно,
І від неї у нас
 тільки назва лишилась сама?!

КАТИ

Де ви тепер, кати мого народу?

В. Симоненко

Сидять при владі й роблять там «погоду»,
Як ошукать й брехнею досягти.
Оце і є кати мого народу –
Теперішні взаконені кати.

Вони пролізли в кабінети й крісла,
Щоб рити під народ, немов кроти,
Їм поміж нас незатишно і прісно,
Своя в них каста, зграя, гурт – кати.

Вони – наближені, манірні, «упаковані»,
Їм все дозволено в досягненні мети.
Погляньте на їх пики угодовані,
Почуйте, як сміються з нас кати.

Це ж нами вони легко короновані,
Це ж ми їм дозволяємо гребти.
Місцевого «розливу» й районовані
Загарбники із племені «кати».

Вони пророчать кашу нам із манни,
Вони нас обіцяють повести

В майбутнє знову «світле», аж яскраве.
Ми там були, «товаріщі» кати.

Ми вже пройшли й проїхали цю тему,
І не хитруйте, як оті коти.
У вас і нафта, й землі чорнозему,
А в нас лиш ви – руйнатори-кати.

Та ще така журба за Україну,
Що вже несила ту печаль нести
Й дивитися, панове, як Єдину
Ви роздали давно на сувеніри,
Поставивши автографи – «кати»...

ДІАЛОГ З УКРАЇНОЮ

– Скажіть мені, мамо, згадавши минуле,
Ну як Вам велося по долі
В оті всі роки, що давно проминули?
– У полі, дитино, у полі...

– Чого ж Ви згинались і кидали хату,
Спішили то сіяць, то вижать?
Чому ж Ви годили то пану, то кату?
– Щоб вижить, дитино, щоб вижить...

Та Ви ж не згуляли на свайбах-хрестинах,
Весь вік у гною танцювали,
І руки в мозолях, і зігнута спина.
– То злидні гулять не давали...

– І як же Ви, мамо, все тихо та нишком
Ковтали образу та холод?
Та Вам би в театри, та Вам би до книжки!
– Я в найми ходила у голод...

– Так землі ж родючі, чорнозем багатий,
Чому ж Вам дістались оскомини,
Чого ж ви без хліба в нетопленій хаті?
– Так все ж відбирала Московія...

– І що ж, Ваші діти усе те простили?
Простили покору рабів?
Ті діти в калюжах чи кріслах осіли?
– Слугують і досі в жидів...

– То доки ж те буде: і глум, і наруга?
Допоки ж терпіти ганьбу?
Допоки ж Ви, мамо, тягтимете плуга?
– Довічно, бо маю юрбу...

– Та стільки ж їх, нене, уже годувати,
В кишені їм пхати й столи?
Якісь Ваші діти усі дурнуваті!
– Такі, бо в покорі зросли...

– То дайте їм вила, сокири й лопати,
Хай знищать, де є глитаї,
Ви їм накажіть, як наказує мати!
– Так ті ж глитаї теж мої...

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ

На турецьких шовках, як влягалися спать
Куці євнухи й прихвосні різні,
Сулейман Роксолану просив заспівать
Української пісні.

У Стамбульській неволі, як брались чіплять
Наші ребра на ґаки залізні,
Дозволялось одне козаку – заспівать
Української пісні.

По москвинських степах, де ловив «брата» «брат»,
Де кайданами душі нам тисли,
Українець собі лише міг заспівать
Української пісні.

По советських просторах, яких не обнять,
Нас російщили довго і прісно.
Тільки хтось там і десь ризикнув заспівать
Української пісні.

В незалежні часи, в намаганні здогнать,
Спохватились, мовляв, ще не пізно,
Затягли... й ледве чутно вдалось заспівать
Української пісні.

І сьогодні вожді роблять все, щоб зламать,
Придушить голоси ті поспішно,
А її – ні убить, а її – не забрать,
Бо знайдеться один, той, хто буде співать
Української пісні.

Там, де зради, накази, угоди з олжи,
Там, де правили душі камінні,
Як же вижила Ти, Україно, скажи,
В отакій Україні?

Там, де вічно за волю, за землю й гаї,
Де шаблі, голодовки і війни,
Як же вижили ви, українці мої,
В отакій Україні?

Там, де допити й тюрми, груддя й кропива,
Де цензура московська і нині,
Як же вижили ви, українські слова,
В отакій Україні?

Там, де розпач такий, що аж піниться кров,
Де удавка уже й на калині,
Як же вижила віра в надію й любов
В отакій Україні?

ЖАР

Мабуть, все це скидалось на пекло,
Не на світло комунівських чар,
Коли в селах близьких і далеких
В черепочках носили жар.

Із чужого гнізда – до себе,
Прямо з печі – в кінець села.
В оту мить – прихилилось небо,
Коли мати вогонь несла.

Припікала, сердешна, руки,
Затуляла тепло грудьми,
Може, з тої великої муки
Берегинями їх нарекли?

Може, тому такі й гарячі
Українці від вічних чвар,
Може, тому вони й незрячі –
Виїв очі і душі жар.

Він нагадував «красну» зірку
На сільраді, біля воріт.
Жар приречених, жар прогірклих,
Жар селянських недоль і бід.

Як же можна було простити
Всю неправду, що аж до хмар;
Прапори й ордени носити
За позичений з печі жар?!

Чи сміялась Москва б у Крёмлі,
Вся засвічена у вогнях,
Аби ми та не терли крем'я,
Щоб жидам походжать в панах.

І чи вижили б яничари,
Не чужі, а свої-таки,
Аби ми не носили жару,
Щоби їх годувать з руки?!

БЮРОКРАТУ ПРИ ВЛАДІ

Не байдужий до столів і короваїв,
А байдужий до історії століть.
Він – царьок, а не якийсь там скраю,
Бо не скраю біля влади він стоїть.

Він змете, зрівняє й мовчки знищить,
Бо йому дозволено усе.
Він палац зведе й на кладовищі,
А духовність – то йому пусте.

Лиш про себе в нього мрія лине,
А народ, звичайно, не в думках.
Он, погляньте, він підмурок риє,
Наче кріт у когось на кістках.

Що йому народне безгрошів'я
І чуже безхліб'я на столі?!
Він жирує. Він уже зуміє
Нас із вами розтоптати в багні.

Може, хтось візьметься зупинити
Отого, що обіцяв нам рай?
Рідна земле! Топтана і бита,
Ти ж стерпіла всі чужі копита,
А помреш від власних яничар.

Сергію Сурмачу – другу і поету
присвячую

Співаєм: «Ще не вмерла Україна»,
Бо українці – не перевелись.
Лиш Україна стала, мов камінна,
А її доля все іще полинна
Кигиче чайкою приречено униз.

Доводим: іще наша Україна,
Хоч знаєм – тільки небо нічиє.
Все інше – на дрібненькі половини,
До крихти, до шматочка, до пір'їни
Належить тим, хто волю з неї п'є.

Все мрієм: буде жити Україна,
Якщо не зараз, то через роки,
Вже наче й підросла в саду калина,
А у гетьманів – булава та слина,
Ведуть то в дерезу, то в будяки.

І думається: де ж та Україна,
І де та правда, хто її несе,
І де та думка, що одна-єдина,
Де та сокира, й де та домовина?! –
«Розрита» лиш «могила» – та й усе.

...Нічого вже нема від України.
Одне лишилось – слова благодать.
Непросто, знаю, не схилить коліна,
Нелегко будувать щось на руїнах.
Найважче, друже, – душу не продать!

ОДКРОВЕННЯ КОЛИШНЬОЇ НАЦІОНАЛ-ПАТРІОТКИ

Охолоняю. Охолоняю.
Хто друг, хто ворог – уже пізнаю.
Тих, хто в рядах іще, – не зупиняю.
Тих, що покинули, – не здоганяю.

Охолоняю. Охолоняю.
Не так пишу вже. Не те читаю.
Ледь животію, а все питаю:
– Чому державу свою втрачаю?!

Охолоняю. Охолоняю.
Міняю звички. Смаки міняю.
Всі барикади вже обминаю,
Відводжу очі. Слова ховаю.

Охолоняю. Охолоняю.
Живу покійно. Проблем не маю.
Чогось бажати – не дозволяю.
Про незалежність – вже забуваю.

Охолоняю. Охолоняю.
За кращу долю уже не марю,
Хіба наснитися (таке буває),
Що Україна – куточок раю.

Охолоняю. Охолоняю.
А як горіла! – Не видно краю.
А як палала! Те я лиш знаю.
Роз-ча-ру-ва-ла-сь! О-х-о-л-о-н-я-ю!

ЖИТТЯ ФЕДОТА ВОВКУЛАКИ

Поєма

Він жив і боявся. Трусився за шкіру,
Літа розгубив в каятті.
Ступав по судьбі, мов намацував міну -
Життя бува раз у житті.
...А поле років заміновано густо,
Тож спробуй судьбу обійти...
Він жив якось дивно, жахливо і пусто,
Хотів і шукав самоти.
Його називали Федот Вовкулака,
Він, справді, по-вовчому жив.
Як загнаний звір, що лякався й собаки,
Він тіль свою ледве носив.
Цурався людей. Одягався в лахміття.
В зіницях - ховав каламуть.
Він жив, як обрубок, мов кинуте сміття,
Що кожен хотів обминуть.
Ні хата його не тримала, ні ганок,
Хазяйства ніколи не мав.
Вставав до схід сонця, ще заспанний ранок
У гніздах лелечих дрімав.
Федот по-старечи брав костура з вільхи
І йшов-дріботів повз ставок.
Дивилися вслід йому росяні стріхи,
Мов хустки рябі у жінок.
Дорога до лісу стелилась не полем,
А ярм глибоким іти.

В низині - криничка, берези і хвоя,
А вище – дуби, мов хрести.
Старий до хрестів тих тулився щоденно,
Хоч зроду хреститись не вмів.
Клав костура в трави. Брав землю у жменю
І думав... І в думах – німів.
Бо тут, у дубах, що росли уже лісом,
Зостався найбільший з гріхів.
Ніхто те не віда. Покрилось все хмизом,
Злетіло на крилах птахів.
Лиш пам'ять manoю веде крізь ожину
Сюди, де земля вже глуха.
На цю садинок, тоненьку стежину
До хлопців колишніх з УПА.

...«Советській отряд» все прочистив у лісі,
Москва «приказала»: «Узять!»
Федот від такої роботи упрівся –
Старався, спішив «виполнять».
Отих вояків, що загнали до схрону,
Він виманить, вижене геть!
Якісь хлопчаки, ще сопливі герої.
Та він не таких стер на дерть.
Отак попустили... Чиї вони діти?
А в нього - «без вісті пропав»...
– Живими не вийдете. Буду палити, –
Федот прохрипів-прокричав.
Розклав Вовкулака багаття край схрону
Із мокрої хвої чадне.

Щоб «викурить» дух їх, щоб «викоптить» волю
Щоб «видушіть» все в них «дурне».
А хлопці співають, не просяться жити.
Ніхто не виходить, і все...
Які ж їм розставити пастки і сіті,
Ну як же їм плюнуть в лице?
...Вогонь догора. Дим в'їдається в очі.
І чад аж колише на сон.
Та воля в неволю ніколи не схоче –
УПА не здається в полон!
Федот наказав, щоб стріляли у отвір,
Федот нависнів й скаженів.
У нього аж піна летіла із рота,
Матюччям підсилював гнів.
Він знав, що ось зараз і сліду не буде,
І хижий проймався оскал...
А ліс цей і схрон цей він завтра забуде,
На те він і зветься – москаль.
...Тремтіла у слізках ожина зелена
І п'явся дубок у дуби,
Й летіло над світом одвічне:
«Не вмерла!»... Хоч що там із світом роби.
І день прихилив своє небо над схроном,
І сонце скотилось у глід,
Як пісня замовкла з останнім героєм,
Аж терен чорнявий поблід.
А потім цікавість з'явилась в Федота,
Мовляв, скільки ж їх, тих бійців?
І він, обійшовши згорілого дзота,

До схрону проник, наче тінь.
Узяв смолоскип, підпалив і поволі
Очицями зиркав, мов звір.
Де хлопці лежали, України Герої,
Учадивши в схроні своїм.
І раптом Федот зупинивсь, мов на вістрі,
Злякавшись один на один:
На нього дивився отой, що «без вісті» –
Єдиний утрачений син.
Федот підійшов, не повірив, схилився,
Іще присвітив і осів...
Хіба ж так бува, щоб на батька дивився,
Неначе сміявсь з нього, син.
Він вийшов із схрону, чорніший від чаду,
Але не сказав й не завив,
Що він, саме він, загубив своє чадо –
Дитину свою умертвив.
Прорік: «Вот і всьо... Ми поставілі точку –
Їх прімет сирая земля!»,
І дрібно здригнулись тоненькі листочки,
Як скрикнули дике «Ура!».
А потім були нагороди Федоту
В Москві, у самому Кремлі.
І довго служив він до сьомого поту
Державі чужій і землі.
Медалі приймав і подяки, й дарунки,
І гроші в конвертах приймав...
І мав Федот крісло, і карти б у руки...
Та сина Федот вже не мав.

Життя пролетіло, а чи - просочилось
Крізь пальці, крізь сито подій.
І каже Федот, що «вот так получилось»...
«На этой земле я один».

І дихає важко, й сумує ночами.
І день настає в каятті.
Як диба Федот до свого причалу –
До схрону, де пам'ять гойдає печалі,
Й життя бува раз у житті.

ПІД СИНІМ НЕБОМ ТА ПОНАД ЖИТАМИ

Вінок сонетів

*10-й річниці Державності України
присвячую*

I

...Не медом пахнуть сиві полини,
Що стеляться туманом по долинах.
Гойдають вони сонце на могилах,
Де сплять в віках нескорені сини.

А вітер диха волею здавна,
Аж солодко у росах медуницям.
Лишились України славні лиця,
Й записані нащадкам імена.

Крізь вічність, озираючись назад,
Ти знала, земле, стільки битв і втрат,
Що аж судомить доленосну зірку.

О, як ти йшла під власне знамено!
Історія – полинове вино.
І хто пригубить – зразу стане гірко.

II

І хто пригубить – зразу стане гірко
На тім шляху, де колеться стерня.
Де козакові вивела коня,
В похід благословивши, українка.

Не плакала, не рвала стремена,
А проводжала гордо у дорогу.
І присягалась козакові й Богу
Хранити честь невінчана жона.

І хай орел шугає у степу
Й віщує долю козаку не ту –
Козачка ждатиме (така вже доля жінки).

Ніхто і не осудить за любов,
Що всі літа відміряє вогонь –
Земля ще пам'ятає оті мірки.

III

Земля ще пам'ятає оті мірки:
Понад Дунаєм та аж за Дніпро...
О, стільки їх в походах полягло,
У полини ховаючи голівки!

Нема хрестів – лиш хрестик на рушник
У білім полотні проляже чорний.
Немає півчих – тільки кряче ворон.
Та вороний вуздечкою поник.

...І засвіт встануть знову козаки,
За панібрата – шабля з-під руки,

І хоч у пекло – спробуй, зупини.
Летять на конях, і летять під коні,
Ніхто не вибирає зроду долі.
Як волю не беруть за півціни.

IV

Як волю не беруть за півціни,
То за ціною козаки не стануть.
Ой, важко Україною гетьманить:
Скубуть свої за межі та тини.

Скубуть чужі та мітять рубежі,
Та вирушають ордами на села.
Гвалтують наші землі і оселі,
Загострюють сокири чи ножі.

Ніхто не знає, чи настане «завтра».
Не спить, не їсть козацька чесна варта.
Кінь в стременах й галера на плаву.

І можна б було вибороти славу
За незалежну і міцну державу.
...Ділили ми гетьманську булаву.

V

Ділили ми гетьманську булаву:
Між трьох вкраїнців був один в гетьманах,
Другий – в старшинах, третій – в отаманах.
І розбрат весь несли під корогву.

Та виділяв нас не жупан вкраїнський,
Не «оселедець» серед голови,
І навіть не оте чуже «хохли»,
А дух прапращурів нескорено-арійський.

То як же так, з таким гучним минулим
Себе ми, українці, проминули?
Прошли, немов від Дарки – до Прасковії...

Аби чого єдналися навіки
Із ким попало, наче ті каліки,
І слугували польщам та московії.

VI

І слугували польщам та московії,
І все гадали: хто з них старший брат?
Нащо ж нам, Україно, стільки втрат
Було тоді в твоїй гіркій історії?

Хіба не за майбутнє висів Байда?
Хіба Мазепа гіршого хотів?

Хіба Калниш на Соловках зітлів
За те, щоб Україна пасла задніх?

Чи Січ згоріла, чи сама Вкраїна,
Що душі українців, як руїна,
Покриті таїною та у споминах?..

І згадується все не зовсім гоже,
Чи ми такі, що кращими не можем?
Чи ти, Вкраїно, Господу оскомина?

VII

Чи ти, Вкраїно, Господу оскомина,
Що кожне покоління на війні?

Горять твої сміливці у вогні,
Та більше їх ховається за комином.

Ото від тих, що сіли «під спідниці»,
Почався, мабуть, наш менталітет,
А потім склався ще й авторитет
Поза морями та по «загрянцях».

Чи не було вже з кого приклад брати?
Чи ми, вкраїнці, стали забувати,
Що маєм вдосталь глузду й талану?

Чим далі йшли – тим більш були безправні.
Невільники невольної держави
Всю славу віддали на поталу.

VIII

Всю славу віддали на поталу.
Синів - за ґрати та на поселення
В сибірські, Богом прокляті, «деревні».
За правду – завжди шлях на Колиму.

Етапом, по багнюці, мов чужинці,
Твої сміливці, Україно, йшли.
У душах світлі помисли несли,
Та розуміли мало що вкраїнці.

Й зітхала Конституція услід,
І на шляху – то терен, а то – глід.
А правда – не знайшла іще слова.

Росія руки потирала й спала,
А ти край степу плакала-ячала,
А ти така, як чайка степова.

IX

А ти така, як чайка степова.
Хіба тобі накази та листівки,
Катівні, революції, застінки,
І кровію залитая трава?

...Гримів і наближався «світлий» час.
Не рятівний, але вже неминучий,
І був у нього лідер, та ведучий
Не для народу, а для «людських мас».

Переворот назвали «генеральним»,
А стільки українців розстріляли –
Мовчить понад ярами кропива.

І ореш ти свою одвічну ниву,
І мало віриш у життя щасливе.
Летиш у пісню – вищу за слова.

Х

Летиш у пісню – вищу за слова.
Та кидають тебе на барикади.
Та ділять на гуртки, підпілля, ради,
І обертом від того голова.

І слухаєш отих, що у шкірянках,
Що узялись перевертати світ,
Що мову твою знищують, як цвіт,
В тупих революційних лихоманках.

Ще не знаєш, що готують в пастку,
Що заберуть сорочку і запаску,
І босою ходитимеш літами.

Невже це ти, зречешся навіть Бога?..
І жде тебе нехрещена дорога
Під синім небом та понад житами.

XI

Під синім небом та понад житами
Пішла ти у колгоспні трудовні:
У буряки, коноплі, мозолі..
В затверджені законом вічні найми.

І запрягли тебе під гасла й стяги,
І потягла «братерські» хомути.
Невже це, Україно, справді ти
До всього – ще й вимірюєш ГУЛАГи?

Невже це ти молотиш хліб Росії?
А твої діти тижнями не їли,
І ти боїшся їхніх оченят...

Невже була ти на чужих вокзалах?
І їх сама в сирітство проводжала?
Вкраїнонько! Не кидай чаєнят!

XII

Вкраїнонько! Не кидай чаєнят,
Бо їх спитають: «А чії ви діти?»
Й безбатченками випхають по світу,
Й до тебе вже вони не полетять.

Ще буде фронт і Друга світова:
Листи і похоронки у домівки,
Двадцятилітні вдови-українки,
І біль, і гнів, і мука трудова.

Тягала плуга ти, косила жито,
Бо треба було вистояти, й ЖИТИ,
Синів ростить, і долю вишивать.

А вже до шибки стукав сорок сьомий.
І знала ти – рік знову буде чорним,
Ще понад шляхом яструби не сплять.

ХІІІ

Ще понад шляхом яструби не сплять.
Ключуть і ждуть, і виглядають жертви.
Ти звикла, Україно, вже до смерти.
Але – тримайсь, не час ще помирать!

...Зростуть післявоєнні покоління.
Нові міста задушать хутори,
І червонітимуть довкола прапори –
Символіка духовного розтління.

Наслухались, набачились уже...
Переступи позичене й чуже.
Не розкошуй сумнівними святами.

Ти маєш все – державність, знамено,
Народ, що мріяв волею давно.
Дай сили нам підняти над світами!

XIV

Дай сили нам підняти над світами!
Напитись волі і набратись сил,
Отих, що вже Чорнобиль погасив.
Благослови луги свої й отави.

Не заплямуй свій перший вільний день
І незалежні десять років волі!
Спасибі Богу і спасибі долі.
Стрічай, Україно, завтрашніх дітей!

Нехай вони мудріші будуть нас.
Все, що було, – розсудить тільки час.
Він кожному наміряє вини.

Ще важко поміж правдою й брехнею,
Ще гірко поміж небом і землею.
Не медом пахнуть сиві полини.

XV

Не медом пахнуть сиві полини,
І хто пригубить – зразу стане гірко.

Земля ще пам'ятає оті мірки,
Як волю не беруть за півціни.

...Ділили ми гетьманську булаву
І слугували польщам та московії.
Чи ти, Україно, Господу оскомина? –
Всю славу віддали на поталу.

А ти ж така, як чайка степова.
Летиш у пісню – вищу за слова,
Під синім небом та понад житами.

Українонько! Не кидай чаєнят!
Ще понад шляхом яструби не сплять,
Дай сили нам піднятись над світами.

ОСТАННЯ НІЧ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

Поема

I

В палаті – чорно, біло – у дворі.
Зима проворна вже давно при ділі,
А ось сьогодні, о нічній порі,
Безсило опустила крила білі.
Поглянула крізь шибку – ще живий...
Про що він дума в мить цю опівнічну?
Отак життя любив, мов навісний,
А, бач, іде з життя за браму вічну
Вмостився біль всередині кублом.
Вужем проліз і смокче аж під серцем.
Десь зліва, там, де били, під ребром.
Пече отак, неначе сиплять перцем.
Іще й не жив, а ось уже – межа...
Остання ніч стоїть в ногах аж сіра,
І СМЕРТЬ зайшла, як жінка не чужа,
І просто на край ліжка тихо сіла:
– Іди вже, болю, досить, не каліч,
Крові не пий, не муч душі і тіла.
Прийшла по тебе із отих сторіч.
Тебе я вибрала, бо я тебе хотіла.
Я заберу до себе в інший світ.
Чому не хочеш? Там не буде гірше.
Яке тут щастя? – на калині цвіт

Й написані для України вірші?!
Чи й не добро писати для людей,
Чи й не печаль залишити родину?!
Ось прихилю тебе я до грудей,
І будеш ти любить мене, єдину.
Та перед тим спитаю не на сміх:
Чи будеш ти служити мені, мій сину?
Впущу я зараз родичів своїх
І дам поговорити тобі, Василю...

II

...Зайшла в палату ЗЛІСТЬ – бліда й тонка.
Від жовчі заломила аж зап'ястя:
– Скажи, що злишся й доля не така.
Скажи, що чаша випита гірка.
Василь сказав: «Не злюсь.
Хай людям – щастя».
Всмінулась ЗАЗДРИСТЬ – шльондра з напівсну.
За неї, кляту, чубились всі ґазди:
– Скажи, що заздриш друзям по перу.
Вони напишуть правду не одну,
А ти вже ні. Василь зронив: «Не заздрю».
Зайшла НЕПРАВДА, вся якась в іржі,
І ну ж бо приставать, аж мовби сватать,
Манить словами в дальні рубежі:
– Яка краса – Америки чужі!
Василь прорік: «Я маю рідну матір!»
Аж цвіллю НЕЛЮБОВ вся зацвіла.
Сама цвіте, а наче громом бита.

– Я, – каже, – світ давно вже обійшла,
Візьми мене і дай свого тепла.
Василь прогнав: «Я вмію ще любити».
Спустився СТРАХ, немов павук товстий.
Давай снувать над Василем пророче:
– Просись у СМЕРТІ із останніх сил.
Заплач, захнич, ну, спробуй же, поний.
А він всміхнувся: «Не вмію і не хочу».
Зігнувся СУМ – старезний дідуган.
Ціпком підпер уже слабкі коліна:
– Скажи, що ти сумуєш справді сам,
Що вмер в тобі і лицар, і гетьман.
Василь шепнув: «Не вмерла б Україна!»
Пробився ГРІХ, аби й собі бурчать.
В обличчя глянув, відсахнувся спішно:
– Молись, бо грішний, нічого мовчать.
Покайся, як всі, яко закони вчать.
Крізь зуби мовив: «Я помру і грішний».
Ввірвався ВІДЧАЙ весь блідий, як мрець.
Шугнув у морок, аж сипнуло сіллю:
– Оце вже все. Оце тобі кінець...
Признайся, що я сплітаю всім вінець.
Василь сказав: «А я в початок вірю».
І руки РОЗПАЧ опустив, і скис.
Скривився так, як в дні свої найгірші:
– А в тебе ж, кажуть, до писання хист,
І віршів жде неписаний ще лист.
Василь поблід: «Ну що ж, допишуть інші».
Й така ПЕЧАЛЬ на душу налягла,

Мов відібрала всю останню силу:
– Не маєш ні кола, ані двора.
Що ж ти залишиш з-під свого пера?
«Дружині – ніжність, а пісні – то сину».
РОЗЛУКА стала, бо уже... пора,
Пора прощатись, і пора прощати.
Вже БІЛЬ важкий, немов лягла гора,
Яку ні обійти, ні обскакати.
Деся за горою манить янголя,
Але стоїть іще БІДА в палаті,
Й Василь до СМЕРТІ твердо промовля:
«Бери мене. Не смій чіпати матір».

III

...Й сказала СМЕРТЬ: – Я довго так живу.
Я маю ВІЧНІСТЬ й безкінечну ЛЕТУ,
Я підкорила не одну війну,
І не одну я знищила планету.
Я обійшла народи й племена.
Я не минула жодної хатини.
Я – непідкупна, я таки страшна.
Я неминуча у житті людини.
Я маю владу всіми керувать.
Мені покірні генії й герої.
Мені на все начальство – наплювать,
Кого я схочу – той в моїм полоні.
Яких я тільки знищила людей!
Які думки убила на півслові!
Без вихідних працюю, і щодень

Гребусь в смертях, мов курка у полові.
Встигаю тільки очі закривать,
А вислухать не кожного й вдається.
Я вмю гарно й чисто працювать,
Моя коса нікому не минеться.
Та всі благають трішки почекають,
Щоб діти підросли чи ще й онуки,
Щоб щось там доробить чи дописать,
І кожен суне хабара у руки.
Це рідко хто мене сприйма, як є,
І рідко хто говорить так відкрито.
Здебільшого лепечуть щось сумне,
І просять лиш одне: іще пожити.
А ти, Василю, й краплі не просив.
Я вислухала всі твої розмови,
Я бачила, як ти з останніх сил
Казав своє тверде, останнє слово.
Я чула мову родичів своїх.
Вони вели себе з тобою чемно,
Але ти добре «посадив» і їх.
Та все, що відбулось, – то не даремно.
Я зовсім рідко роздаюсь людьми.
Але скажу, як є, таки відверто:
Я не беру тебе у світ ПІТЬМИ,
Я віддаю тебе у СВІТ БЕЗСМЕРТЯ.

Huba boga

ЖИВА ВОДА

Двері забили,
Вікна забили.
Речі – на грузовик.
Там, де жили,
Те, що любили,
Кинули, як чорновик
Вдалеч полинули,
Наче до вирію.
Думали – що село...
В місті й під зливами
Будем щасливими.
Тільки не так було...
Сито живеться.
Добре живеться.
А кожну ніч – біда.
До болю сниться
Синя криниця,
А в ній – жива вода...

ПРОЩАЛЬНА ОДА МАКОВІ

– Ну, що ти, маче, кажеш – відродив?
А я стою схвильована й не вірю,
Що маківка твоя не червоніє
Серед городу, в зелені садів.
Жилось тобі привільно на грядках.
Родилось щедро і всміхалось добре.
А твоє сонце вже ішло за обрій –
Не пахнуть йому більше в шуликах.
– Ну, що ж ти, маче, наче зацікавив?
А Маковій який, скажи, без маку?
А секретар сільради вчора зранку
Пройшов дворами й вирвати велів.
– Ну, як тобі поясниш у рядках,
Що згряя гультяїв зварила зілля?
За маківки твої – лихе дозвілля! –
Убили дядька прямо на грядках.
Хіба ж ти винен, маче, що вони
Знайшли в тобі свою безплідну втіху?
Собі на лихо і тобі на лихо
Лежиш ти, винуватий без вини.
І вже на свято пирогів не ждять,
Не подавать маковиків до столу.
Невже ж таки ніколи і нікому
Ні малювать тебе, ні вишивать?

Вже зовсім скоро навчений мудрець
Тебе запише у Червону книгу
І видасть ілюстрації по виду,
Й розкаже все про тебе навпростець.
...Спитає внук колись мій: «Мак – що це?»
А я йому чи зможу пояснити,
Що пахнув мак, немов медами вмитий,
А колір мав, як сорому лице...

ВІДПОВІДЬ ЗЕЛЕНІЙ ТРАВИ

Трава, трава. Яка ти ще зелена!
А вже зібралась говорить про мене.
Лиш виткнула свої маленькі ріжки,
А вже так хочеш уколоти трішки...
Трава, трава. Ти не трава – травичка.
Ще свого не бачила ти личка,
Ще голосу не подавала зроду
Посеред кропиви, осоту й глоду
Трава, трава. Тебе ще не топтали.
Ти ще не знаєш, що таке отава.
Тебе ще й дощ весняний не кропив,
Ще грім не бив, ще вітер не косив.
Ще густі, задимлені тумани
Тебе ні разу не поцілували...
А ти взялася говорить про мене!
Трава, трава. Маленька і зелена...
Ти ще не ждала, коли прийде вечір,
Аби йому схилитися на плечі.
Ти ще не знаєш, що буває біль
На все відпущене життя – один.
Трава, трава. Яка ти ще зелена!
Ну що ти можеш знать, траво, про мене?
Як діждешся посічених морозів
І станеш жовтим сіном при дорозі,
Як обпече лютневий вітровий,
І сльози прикиплять тобі до вій,
Як вистойш, не втративши надії,
Від розпачу як не розгубиш мрії,
І як весною зійдеш на подвір'ї.
Тоді і поговоримо як рівні!

МОНОЛОГ СОЛДАТСЬКОЇ ВДОВИ

Виходжу туди, де малесенький, тихий вокзал.
Де рейки натягнуто туго-претуго, мов стріли.
Півсвіту зустрів, обігрів невеличкий цей зал.
Та тільки тебе він ні разу ніколи не стрінув...
Чи, може, раптово порвалась мережа доріг?
Чи, може, тобі переорано стежку до мене?
Що йшов ти, летів, але так і не став на поріг,
А десь зупинився спочити задуманим кленом.
Без тебе, для тебе мої пролетіли літа,
Без тебе щороку Сула – то замерзне, то скресне...
А я все чекаю, що прийде твоя доброта,
Пробудиться ніжність твоя і для мене воскресне.
Ніхто вже мені, як колись, не оглянеться ВСЛІД:
Жіночка краса, як ромашка, – скосили й зав'яла.
Прождала тебе стільки зим, стільки весен і літ,
Одначе зустріла б – відразу впізнала б!
Поволі старіла, ходила у гості одна,
Навчилась сама розмовляти ночами до себе.
Читала книжки, де палала, стогнала війна,
Все думала: хтось же напише чи скаже про тебе...
Я нашого внука назвала, як звали тебе.
Твоїми очима він глянув на весни вербові...
Ти знаєш, в нас небо над світом таке голубе –
Від миру, чекань, від моєї до тебе любові...

ПАМ'ЯТІ ДІДА

Мій дід нічник був. Люди кажуть – добрий.
Ходила слава з дідом по селу,
А він сміявся у вусища довгі
І грів очима босу дітвору.
Співала цегла у руках у діда,
І кладка ткалась, ніби полотно.
Мій дід не знав легкого зроду хліба,
А за важкий – не брав грошей давно.
Він був веселий. І бував суворий.
І випивав, чого гріха таїть!
Та печі мурував він, як собори,
Немов дзвіниці, будував він їх.
Він зводив комин, не зійшовши з місця.
Давно вже спало зморене село,
І тільки ніч та жовтий в небі місяць
Благословляли дідове чоло.
Стояли печі дідові, мов судьби,
Не схожі з виду, різні в довжину,
І грілись біля них звичайні люди,
І дякували діду і вогню.
Мій дід пічник був. Люди кажуть – гідний.
Без нього слава ходить по селу...
Стоять хати, де не забули діда,
Де кожна піч – мов пам'ятник йому.

СПОВІДЬ ЗАБУТОЇ КРИНИЦІ

Обступили мене полини, заросла моя стежечка терном,
Постаріла давно, та не бачить ніхто і не зна.
Розмовляю удень по-сусідськи із прадідом кленом,
А вночі, як не спиться, тоді розмовляю одна.
Все дивлюсь, як до зір залицяється місяць на небі,
Як гойда вітерець на зеленій тополі гілки.
Ось тоді і згадаю свої неповторно-далекі,
Як у відрах вода, відшумілі, красиві роки.
Не забула жоржин, що моєю водою втішались,
Золотих вечорів, коли пахли политі сади,
І отих журавлів, що кожнісіньку осінь прощались,
Зачерпнувши крилом у далеку дорогу води.
Пригадаю дівчат і почуті нічні таємниці,
Молодиць, що уранці до мене новини несли,
Пригадаю весілля, які не минали криниці.
Молоду й молодого, що воду, як щастя, пили.
Простягались стежини до мене покрученим хмелем.
Я дивилась у вічі і знала в обличчя людей.
Виростали сини, ну неначе з води, біля мене,
А з роками вже їхніх купала в любистку дітей.
Та вони розлетілись. І, мабуть, уже й не присниться,
Як же пахли борщі у дитинстві з моєї води...
Одяглась павутинням і спігне старенька криниця.
Приїздіть хоч на літо, хоч зрідка приходьте сюди...
Зруб поставте новий, не лініться, всевміючі руки.
Посадіть чорнобривців, зберіть на воді моїй цвіль...
Що ж ви радість отак боїтеся приносити, внуки?
Що ж ви так дуже щедро приносите біль?..

КРАЙНЯ ХАТА

Ти так мрієш про хату скраю,
Щоб сказати: «Я нічого не знаю,
Я не бачив нічого, не чув.
Я живу оце так далеко,
Що весною один лелека
Тільки гостем у мене був».
А ти знаєш, що крайню хату
(Чи то бідну, а чи багату)
Перший вітер найдужче б'є?
Саме крайній завжди нелегко,
І отой навесні лелека
Неспроста на краю живе.
Крайню хату сніги заносять,
Завірюхи під призьбу косять,
І морози найперші – їй.
До села загородить зиму
І підставить стіну, як спину,
Щоб весь холод спинить одній.
В крайню хату – найперший ворог,
Чи то половець, чи монголин,
А заходили крізь віки...
Не було в ній для ката місця,
І ховався від болю місяць,
Як горіли її роки.
Крайню хату здавна любили,
В крайню хату гулять ходили,

Там збиралися ворожки,
Що шукали цілющі трави,
Чаклували і замовляли,
І гадали на дно руки.
Крайній зовсім нелегко жити –
Кругом небо, поля і жито,
А сусіди – за три версти...
Лиш тоді, як замовкне пісня,
І обірветься слово пізне,
То за крайню несуть хрести...
Саме з крайньої видно кожного –
Земляка, рідню, подорожнього,
Хто що вартий – спитай її.
Крайня хата брехні не скаже,
Кожен вчинок свій добре зваже,
Бо в одвіті за край землі.
Побудуй свою хату скраю.
Хата скраю – багато знає...

МАМІ

Літо стеле траву в покоси.
Літо білить обличчя хат...
Заплети мені, мамо, коси,
Як тоді, двадцять літ назад.
Пригадай наші дні розлуки,
Не журися на схилі літ.
Мої сильні і ніжні руки
Не дозволять тобі старіть.
Хай забудеться біль, бо – треба,
Хай ущухнуть старі жалі.
Я у тебе – одна, як небо.
Як же небові без землі?
Зрадить день кароока нічка,
Та не зрадять мої борги.
Я у тебе – одна, як річка.
Ти у мене – мої береги.
Що збулося і не збулося –
В тім моя мовчазна вина...
Тихо стукає в гості осінь.
Літо в'яже снопи в жнива.
Літо сипле в садах абрикоси.
Пахне мед, і гірчить полин.
Заплети мені, мамо, коси,
Доторкнись до моїх сивин...

ЖИТТЯ

Ще дитинство – коником в траві,
Ще колобком сміється на землі,
Іще комарик – найстрашніший звір.
Ще правда те, що вовк лисичку з'їв.
Іще Краса-Царівна – наймиліша,
Іще своя сльоза найсолоніша...
Ще молодість танцює «рок-н-рол»,
Ще п'є вино і не минає ром,
Ще цідить дні, як воду, через сито,
Ще дивиться лукаво-гордовито.
Закохується густо й дуже часто
І каже, що медами пахне щастя...
А зрілість вже надбала сивини.
Вже має дочок, і ростуть сини.
Жахається ускочити у гречку.
Вже є посада і своє гніздечко,
А що сусідка, як зоря з води, –
То, Господи, хоч очі відведи!
Бо старість он у скверику сидить.
Ціпочком небо підпирає, щоб не впало.
Усе так швидко відцвіло і все зів'яло.
Внуча кульбачкою з майбутнього біжить,
Ще тільки зрозумів, як гарно жить,
А вже життя, немов і не бувало...

МАТЕРИНСЬКА МОЛИТВА

Синові Тарасу

О, БОЖЕ, сохрани моє дитя!
Ні, не мене. За себе б не просила.
Спаси і сохрани мого сина,
Бо я до нього йшла усе життя.
Спаси і сохрани моє дитя!
Не дай у буднях зачерствіть душею,
Не дай зректись хати в споришеві,
Не дай міняти гріш на каяття.
Спаси і сохрани моє дитя!
Пошли йому, Єдиний і Всевишній,
Щоб він не був нікому «третьою лишній»,
Щоб не впадав ніколи в забуття.
Спаси і сохрани моє дитя!
Даруй йому не тільки матіоли,
Інакше він не знатиме ніколи,
Що, окрім квітів, є іще – буття.
Спаси і сохрани моє дитя!
Аби любить умів і ненавидіть,
Щоб у полові зерна зміг увидіть
І відрізнити правду від сміття.
Спаси і сохрани моє дитя!
Хай має очі – добрі, руки – ніжні,
Хай не зречеться батьківської пісні
Й землі не зрадить, бо вона – свята.
СПАСИ І СОХРАНИ МОЄ ДИТЯ!

РУШНИКИ

Тримаю вишиті старенькі рушники.
Давно забуті, горнутья до мене.
Заполонили світ нейлони та шовки...
Кому потрібні вишиті ромени?
Гортаю білу грядку полотна,
Засіяну барвінком і любистком.
Сміється вишита прабабою весна,
Ховається за квітами і листом.
Голублю диво-дивне із пісень,
Що хрестиками стелиться і в'ється.
Сіріє за вікном звичайний день,
А в рушниках волошками сміється.
Перегортаю білі рушники,
Що хліб вкривали і дитя в колиці,
Що старостів чекали на святки –
Розшиті маками, завітчані, барвисті.
Вже доля весни правнукам кує,
А хміль з калиною на полотні не в'яне.
Як добре, що в мого народу є
Рушник весільний і рушник прощальний.
Благословенна будь на всі віки
Найперша жінка, що нашила квіти.
Душа мого народу – рушники,
Барвінками і мальвами зігріта.

РОЗДУМ БІЛЯ СТАРОЇ ХАТИ

Минулим підперла одвірки, вчорашнім підперла крокви,
А вітер гуля на лавах самотньо вже стільки літ.
Забула людський ти подих, не чула давно вже кроків,
І пуста така холодна, немов серед літа – в лід.
Не ждеш уже здавна нікого й не віриш уже нікому
З тих пір, як лишили діти й онуки пішли в міста,
З тих пір, як сусід потроху із стріхи стягнув солому,
Аби кабанам в підстилку, бо хата ж таки – пуста.
Була ти колись біленька – по двічі на рік білили.
У три голубі віконця сміявся калиновий цвіт.
О, як тебе, біла хато, в оту давнину любили,
Які тут жили дівчата – аж хлопцям туманило світ!
Пекла твоя піч хліб білий, пекла й з лободи та макухи.
Весілля отут гриміли, і йшли на війну сини.
Кохала ти, як уміла, стрічала дітей з розлуки,
Не снилось тобі ні разу, що станеться восени.
...Тоді, як жита налиті стояли під небом чистим,
Антонівка свій рум'янець ховала в густий спориш.
Ти вся в чорнобривцях-руті стояла така врочиста,
Бо саме онук найменший писав свій найперший вірш...
А потім пригнали машину й вантажили тишком-нишком,
Немов не своє збирали, а крали добро у чужих.
За безцінь здали колгоспу стару круторогу Лиску
І навхрест забили вікна в віконницях голубих.

Дивився полин печально очима, як небо сіре.
За поли хапав любисток, туливсь королевий цвіт.
Чого ж ти тоді мовчала, чи то говорить не сміла,
Як рідних дітей відпускала із білого в чорний світ?
Риплять твої хатні двері, струхлявів поріг сінешний.
І сняться тобі ночами і сльози, і сміх дівтори.
– О, де ж ви, мої онуки, і як ви тепер, сердешні?
Десь пишете, мабуть, вірші і спогади про хутори?..

БІЛЯ ВЕСІЛЬНОЇ ФОТОГРАФІЇ БАТЬКІВ

На фотографії – ще батько молодим,
Ще живі усі його «бояри».
Ген-ген літа за обрієм, як дим,
Ще нема мене в моєї мами.
Ще тільки довга стрічка у косі
І вишиванка, шита задля свята,
Ще мама у неторканій красі
Очима пригортається до тата.
Як хвацько грає «польку» гармоніст!
Як юністю висвічують світилки!
Й не зна ще батько про терновий міст,
Не знає й мама про важкі обжинки.
Попереду – ще біди й суєта,
Краплини щастя, будні і робота.
Попереду – столочені літа
Отими вороними, що на фото.
Ще прийде в хату осінь гостювать –
Непрохана сусідка сумовита,
Ще буде мама чорне одягать,
І буде батько друзів хоронити.
А поки що – того ніхто не зна.
Сміється батько молодо й відкрито,
Танцюють дружки, і немає зла
По той бік щастя, і по той бік літа.
А поки що – хоч в решеті вода...
Цілюються, закохані й щасливі.
І що їм сум, що тихо підгляда
З напівпустої маминої скрині?

ОДА ІВАНОВІЙ ПРАВИЦІ

На східцях церкви сидить каліка,
А поряд шапку поклав стару.
Сидить незграбний і завеликий
І ліву руку трима одну.

Була і права. Така правиця!
Отак косила отави трав!
Найпершу ручку на косовиці
Іван правицею починав.

А як тесала ворота й сани!
А як спиняла коней баских!
А як любила вона Оксану,
І як голубила шовк коси!

Була правиця. Така правиця!
Яка ручище – такий Іван.
Було – не вирветься молодиця,
Якщо вже правою обійняв.

Тримала й чарку. Грішила часто.
Ой, та правиця не із святих –
Була й на хустках вона квітчастих,
І на спідницях була чужих.

Така правиця! Така долоня!
В руці вміщала добра масив.
Сідала в неї маленька доня,
І він по хаті її носив.

Така правиця! Проворні пальці
Уміли брати жагу октав.
До ранку грала правиця вальси,
І завжди правою польку грав.

Була правиця! Була правиця!
Тримала кріпко рясні роки.
Тепер Іванові тільки сниться:
Яке то щастя – аж дві руки.

...Лягла правиця в кінці Європи,
Ніхто й не знає, чия вона.
Над світом небо таке високе
Рука Іванова підійма.

НА СПОВІДІ

Стою, як є: ні праведна, ні грішна...
Від поглядів, немов свіча, тремчу.
Тільки й умію – сповідатись віршем,
А от прийшла... і батюшці – мовчу.

Питає він про всі гріхи і злети,
Про кару каже, про добро і зло,
А я мовчу, що грішні всі поети
І поетес святих ще не було.

Говорить мудро, щоб душа молилась,
І я на святці два перста кладу –
І в чому і не винна – повинилась,
А в чому винна – правди не кажу.

Цілую хрест і тричі поклоняюсь.
Простіть мене, неказані слова!
Та каючись, я все-таки не каюсь.
Бо є гріхи, в яких щаслива я.

Стою, як є: проста і непримітна,
Серед іконних образів стою.
Не вийшла моя сповідь і по літері.
Ані по слову, ні по реченню...

На ладан диха крапля покаяння,
І знаю, що воздасться за усе...
Хай Бог простить мене, що маю тайни,
Бо як той батюшка гріхи всі донесе?!

ТРЕТЯ ХАТА

...А місяць у змові моргав дівворі,
Бо хто не добіг – той жмуриється.
Й ховався хлопчина в моєму дворі –
Край третьої хати вулиці.
Його ж я шукала в чужому саду;
Де листя до яблук тулиться,
Йому я гукала: «Сиди. Знайду...»
І... хату минала на вулиці.
А він так уперто чекав мене,
Що я ось знайду, і... збудеться.
Хлопчина не знав, що дитинство мине –
Залишаться хата й вулиця.
...Рипіла гармошка, аж місяць сміявся,
І що мені, – хтось там журиється.
Кружляв в заметілі весільний мій вальс –
У третій хаті на вулиці.
Горіла в обіймах (в обійми ж ішла!),
Не знала – йому ще любиться!
Дививсь на дружину чужу здаля
І хату минав на вулиці.
Зотлів, відпалав од вогню – до золи,
Минуле – в літа сутулиться.
На марах його мимо мене несли –
Повз третю хату на вулиці.
А сонце із неба котилось услід
Туди, де могила щуриться,
І вибілів чорним хтось білий цей світ
За третьою хатою вулиці.

БАЛАДА РОЗЛУКИ

І як він зміг до неї не прийти,
Цю молоду красу колись не спити?
Через курні і зморені fronti
Як умудрився долю обдурити?

...По тій брехні – гірчили полини,
По тих слідах – писали, що безвісти...
Журилися в тужбі її сини –
Три краплі на обірванім намисті.

Дивились на обвуглену, сумну,
Запряжену колгоспом, як лошицю.
Перегоріла вся на сивину,
Перетоптала долю на кострицю.

Дітей учила жити по добру,
Тягла село з калюж до комунізму,
Нікому вже не мовила «люблю»,
Себе тримала в строгості залізній.

...А він в чужинки душу відігрів,
Пустив коріння і розрісся віттям.
Спочатку часто згадував синів,
А потім стала пам'ять пустоцвіттям.

А потім – закрутила карусель
В щоденну, хоч нелюбу, але справу,
А потім... став звичайним дідусем
І написав листа в свою державу,

Що десь у нього вирости сини,
Хай ті сини не судять за минуле,
Мовляв, багато у війни вини,
І все, що відбуло, те промайнуло.

Що він за океаном – не пропав,
А просто переждав усі напасті,
А просто півстоліття промовчав
І хоче повернутися у щастя,

У коси, що куди отим шовкам!
У вії, що злітали, як крилята!
В її роки, де всім чоловікам
Стріляли прямо в серце бровенята.

О, як тепер до неї він волів.
Які слова знаходив крізь розлуки!
...А на поріг ступив – і... зацікавив:
Незграбна баба простягала руки.

З роками – добавляю ворогів,
З літами – розчаровуюсь у друзях.
Життя надбало плетиво боргів
І запрягло коней на виднокрузі.

Куди ви, коні, борг мій везете?
Вас треба до пуття хоч підкувати.
Возили ви і грішне, і святе,
Веселе, і журливо-нудьгувате.

Куди ви, чалі, білі, вороні?
Я вас як слід іще й не осідлала,
А ви впряглися у літа мої,
І згадуй, що вони колись бували...

Галопом через поле, через ліс
Тікають мої роки, як стремена,
А хтось мені таку любов приніс!
Хоча б її залиште біля мене.

Не все несіте вихором з-під ніг,
Залиште мені вірші, бо загину,
Залиште полини моїх доріг,
А вже меди – нехай збирає сильний.

І не спішіть у зрілість не мою,
І не топчіть життя мого колосся.
Залиште, що люблю і не люблю,
Бо ще не все у мене відбулося.

...З роками – добавляю ворогів,
З літами – розчаровуюсь у друзях.
Життя надбало плетиво боргів
І запрягло коней на виднокрузі.

ІЩЕ ВЧОРА...

...Іще вчора – латав поріг.
Іще вчора – читав газету
І признався за пізній гріх
Біля жінчиного портрету.
Іще вчора – налив сто грам –
Пом'янув двох синів маленьких.
Ще купив у сільмазі крам,
На хресті пов'язав у ньеньки.
До сусіда чогось зайшов
Просто так, чи живий-здоровий,
Нарубав у сараї дров,
Виніс гною із-під корови.
Наварив у печі борщу,
Повечеряти сів до столу,
Ще надворі чекав дощу
І вдихав нічну матіюлу.
Ще годинника довго лагодив,
Думав завтра в ремонт нести.
...А у хаті вже пахло ладаном
І павук майстрував хрести...

В ЧОЛОВІЧОМУ МОНАСТИРІ

За монастирським муром – тихий рай.
Блідим монахам, справді, чорне личе...
А як живеться – краще не питай...
Вони не скажуть – прочитай з обличчя.
Звідкіль в очах таємна глибина?
Яка печаль тавром лягла господнім?
Яким хрестом відхрещена вина?
Чи та вина із вірою сьогодні?
За що смиренно просять каяття? –
В німій покорі кличуть Божу ласку.
Відрікшись, не народжувать дитя
І зроду не читати дітям казку.
І що їх на коліна привело
В цей упокій фанатиків покірно?
Які гріхи упали на чоло,
А чи на душі, чи на їхнє тіло?
Які молитви сипляться із вуст,
Коли вони їх встигли осягнути?
І як навчились той «Сорокоуст»
Не сорок – сотні раз перековтнути?

...Яко глядять у небесах святі,
То їм із неба видно все до денця –
Стоять монахи – тихі і прості,
І в кожного – поранене вже серце.

А як їм оті рани лікувать? –
Якщо вночі, о Господи, ще сниться,
Що вміють вони жінку цілувать
І хочеться із жінкою любиться.
І що вона спокушує на гріх,
І в сні приходить гарна, як мадонна –
Переступає келії поріг
І падає в обійми зовсім гола,
Й печуть вуста кагоровим вином.
Палахкотить, мов ладаном, волосся,
Тремтить свіча, як зірка за вікном,
І торжествує блудниця: «Збулося...»
...Єжи єси..., і одведи, і збав,
І ниспошли монахам сні врочисті.
За монастирським муром – ой, не рай
Щоночі пекло посила нечистий...

ХАТА ДИТИНСТВА

Диптих

I

Зайду в хату уже не свою...
Чужі люди в чуже прибрали.
На порозі одна стою,
Чи жила я тут, чи й бувала?

Де ж той комин, що казку грів,
Де ж той піл із соснових дощок,
Де ж ота золота черінь
І щербатий з поливи горщик?

Чужа жінка привітно так
До чужого стола запрошує,
І слова, як дрібненький мак.
Сипле жінка – проста й хороша.

А у мене – клубок біди
І сльоза, як душа зболіла.
– Тобі, дочко, може, води,
Чи, бува, ти не захворіла?

– Може, дайте й води, – кажу,
І тремтять від печалі руки,
Ось і я перейшла межу –
До розлуки...

II

Чого мені ти снишся, хато з комином,
Чого мені спокою не даєш?
Давно вже у селі ти стала спомином
І тільки в моїх снах іще живеш.

Мені б не треба так тебе любити,
Бо мертвих просто треба шанувать.
А я вертаю в сні до тебе жити.
Не смію і не хочу забувать.

Тут в кожній крокві дихала живиця,
І в кожному слові проростала я.
Тут були рідні, наймиліші лиця.
І оберіг був. І була сім'я.

Не зваримо з тобою ми вже каші
І не розіб'ємо уже довіку глек
А всі казки, що були тільки наші,
Злетіли в небо до чужих лелек.

Тут висота моя найперша в світі –
Поріг дідівський, мов Говерли вись.
І перша гуля, і коліна збиті,
І всі стежки із тебе почались.

Нема тебе. Від стін – лишилися звуки,
Від сволоків і полика – дровник...
Володар-час помив і витер руки
Об вишитий білесенький рушник...

КОСИ

Посеред заморського ганчір'я,
На базарі, майже напівбоса,
Жінка продавала в надвечір'я
Дуже довгі й дуже гарні коси.

Біла хустка падала на плечі,
Чорні очі приховали смуток,
Вітер стрижку зачіпав, і вечір
Всі печалі заплітав у жмуток.

...І лежали коси ті, як крила,
Що колись літали за плечима.
Мама їх розчісувать уміла,
Хлопці проводжали їх очима.

Купані в любистку вечорами,
Слалися у ліжку по перині,
Спокушали, зманювали в чари
І тримали гріх на волосині.

Шовком чоловіка обіймали,
Кутали дітей в тепло зимою,
Всю біду в сивини забирали.
Та світились дивною красою.

Кожен день вплітався у волосся,
Кожна ніч розчісувалась в буднях.
Та вже так на світі повелося,
Що ніхто не знає, що з ким буде.

...Як згоріла в полум'ї оселя,
Як не стало ні дітей, ні грошей,
Побороли думи невеселі,
І обсіли мислі нехороші.

Ножицями різала під комір
Коси, чи красу, чи, може, душу.
Перед тим – пофарбувала в колір,
Щоб сивин було не видно дуже.

До базару винесла, як диво.
Плакала і продавала мовчки.
Може купить модниця вродлива,
Бо нема на хліб і на сорочку.

...І не чула публіка маніжена,
Як душа у тітоньки кричить:
«Я б їх, люди, зроду не відрізала.
Ой хто-небудь, хоч за гріш купіть...»

БАЖАННЯ

Не хочу слави на кінці пера,
Вона зрадлива, мов красива жінка.
Я тільки хочу, щоб тобі була,
Як дереву – найголовніша гілка.

Не прагну ні кар'єр, ані вершин,
Не мрію про чужинські «загряниці»,
Я тільки хочу, щоб єдиний син
Був Україні не останній лицар.

Не хочу срібла-злата на руках,
Не прагну по півцарства до комоду,
Хай тільки ще хтось шиє в рушниках
Землі моєї праслов'янську вроду.

Не хочу ні скарбів, ні нагород,
І не для мене – крісла та престоли,
Я тільки хочу, аби мій народ
Не розгубив пісні до хліба-соли.

Не треба мені меду через край,
Не треба мені келихів по вінця,
Я тільки хочу, щоб цей світ стояв
І більше не сміявся з Українця.

БАЛАДА ПРО ОСТАННЬОГО ДІДА

Хоронили останнього діда на хуторі.
Ой, на хуторі. Богом забутому, ще й сільрадою.
Без попа хоронили, без півчої.
День над дідом свічу засвічував – пахло ладаном.

Голосили баби-самітниці:
«Ти ж для нас був і сонцем, й місяцем,
Ой, хазяїне,
Та на кого ж ти тут залишив
Вісім баб серед яблунь-вишень,
В цій країні...»

...І лежав дід у чисте вбраний, в біле-біле,
Одягали і тіло мили дві Марії,
А три Насті носили воду із криниці,
Розбавляли слізьми гіркими ту водицю.

Дві Олени плиту топили, щось варили.
Поглядали в сінешні двері й говорили:
«Оженився б з війни на Ганні – були б діти...
Все жалів нас та думу думав, як нам жити,
Як біду втопить, як печаль здолать, як нам вистоятъ,
А очей колись не зумів піднять на розхристану,
На розстебнуту, аж розірвану блузу з льону,

Що давила так Ганні груди всі неціловані.
Не жалів її, пожалів усіх, щоб без ревнощів...»

...Та й зняли баби побіля плити ціле ревище:
«Чи трави вкостить, чи сапу клепать, як же жити нам,
Ой, чого ж десь там, а не тут у нас, довгожителі...»

...Мов святий лежав той, що світ держав,
Їхній світ держав, та й не витримав.
Наперед все знав – і хреста стесав,
І на цвинтарі яму викопав.

...А надворі з віт – а чи сніг, чи цвіт,
І земля в траві, наче в тайні.
Тільки де ж та суть? Тільки як же бути?
Ой, мовчить, мовчить дід останній...

ВИШИВАНКА

Вишивала дівчина до ранку
На своє весілля вишиванку.
Підбирала квіти до мережі.
Хрестиками слала обережно.

Чорний до червоного тушила,
Щоб щаслива, щоб була щаслива.
...Заспівали свайбові на ганку –
Одягла уперше вишиванку.

Мерехтіли лиштви кольорові.
До цілунків, ой, та до любові.
Скинула вночі, як і ведеться,
І поклала в скриню, аж на денце.

За роками – вишивала інші,
Ані трохи першої не гірші.
А вона на неї аж молилась.
Не вдягала, а лишень дивилась.

...В тридцять третім винесла все з хати
На макуху, у райцентр, міняти.
Залишилась вишивка єдина –
Скарб найбільший у порожній скрині.

...Вижила. Діждала й сорок п'ятий.
Під гармошку танцювало свято.
Витягла сорочку та й зів'яла –
Як її вдягати без Івана?

...Вистояла. З хлібом та водою,
Поміж горем та поміж бідюю,
Клопотами сіялося часто,
Зрідка лиш врожаїлося щастям.

... – Ви вже б, мамо, одягли сорочку, –
Говорили і зяті, і дочки, –
Хай би була з вами біля тіла,
Бо вже й скриню шашіль переїла.

– Може ж, я таки діждуся свята, –
Посміхалась якось винувато, –
Я вдягала раз її на люди,
Прийде свято – зодягну удруге.

...Мерехтіли лиштви кольорові
До розлуки, та не до розмови.
Де ж ти заблукало, пізні свято,
Доки ж тій сорочці тебе ждати?

...Ой, ридала духова на ганку –
Одягли удруге вишиванку...

БЕЗРІДНА

Покинула свій дім від самоти,
Хоч в хаті дві невістки і два сина.
На дальній поїзд, зажурившись, сіла,
Та й повезли колеса у світи.
Покинула свій дім від самоти...

...Зійшла на полустанку хуторським,
Бо хутір був гарнесенький, як свято,
Та й далі було їхати не варто,
Вже втішилась життям своїм міським.
Зійшла на полустанку хуторським...

В порожній хаті тихо зажила...
Ніхто з сусідів душу не тривожив.
Сусід підправив давню огорожу,
Сусідка різний мотлох віддала.
В порожній хаті тихо зажила...

Картоплі хтось півлантуха приніс...
Переказали у сільраду згодом,
Що поселилась нетутешня родом,
То хай би дров хто старцеві завіз.
Картоплі хтось півлантуха приніс...

Ніхто з контори в хату не зайшов...
Без паспорта – людини в нас не видно,
Але ніхто й не вигнав (шкода злидня) –
Нехай живе, бо й сніг уже пішов.
Ніхто з контори в хату не зайшов...

СОН

*Земля однакова кругом,
Лиш в тім різниця,
Що там, далеко за «бугром»,
Нема Вкраїни для вкраїнця.*

Н. Баклай

Мені наснилася вночі Америка
(Я зроду за кордоном не була).
А тут – будь ласка, не якась там Жмеринка,
А я – в Америці. То ж здрастуй, чужина.

Ну, що, – гудеш? Висвічуєш неони.
Кричиш у Всесвіт про свою могуть?
Виважуєш то грами, а то тонни.
Збагачуєш то плоть свою, то суть?

Дивлюся в пащу барів і мотелів.
А де ж, Америко, твої шукать меди?
Дивуюся з реклам, об'яв, манерів
І хочу із колодязя води.

Від миготіння одягу погано.
Модерн, прогрес, і... не росте трава.
Бродячі музиканти ловлять гами,
Якісь поети грають у слова.

Вітраж, віраж, бетон, асфальт, повії,
І кіптява зліта на магістраль.
– ...Я – з України, – і ніхто не вірить,
Я поміж всіх – окрема пектораль.

– Я – з України, – і ніхто не чує,
І хмарочос між нами, як межа.
– Я тут на день. Я вдома заночую.
Я – випадково тут. Я тут – чужа.

І давить, давить, давить дим у вічі.
Йї несе, несе страшна людська ріка.
Тут нічого робити українці,
Ніхто тут українців не чека.

...Лечу вві сні додому, як пір'їнонька.
Повз вежі й башти лину з даліни.
...Прокинулась... А за вікном – ВКРАЇНОНЬКА,
І пахнуть вишні, й терпнуть полини.

ОДА СІЛЬСЬКІЙ АРТИСТЦІ

*Пам'яті моєї бабусі
Єфросинії Тимофіївни Голод присвячую*

Вона була хазяйка поганенька:
Ані прибрать, ні впорать, ні спекти.
Вона могла у холодку густенько
Посіяти й чекать на огірки.
Вдягатися не вмiла й чепуриться,
В господі – ані курки, ні свині...
Але було, розкаже те, що й сниться,
Але було, такі співа пісні!..
Що все село збиралось на ту пісню.
Що все село заснути не могло.
Вона була солісткою... на призьбі
І опери, й театру, і кіно.
Вона не чула зроду про кларнети,
Про гами, альти, арії, вокал.
Вона лиш знала одного поета –
Шевченка. І хвалилась: «От уже писав!»
Була вона, як для села, то – диво.
Приїхав якось з волості митець,
Просив співать. Горілку пив і пиво,
Радів і плакав, і прорік: «Кінець...
Беру тебе артисткою на сцену.
Плачу не сріблом, – золото даю,
Європа схилить голови й знамена

За пісню і за посмішку твою».
...Він натягнув на чоботи холоші,
Уже почав до брички щось носити...
Вона всміхнулась: «Щоб за пісню – гроші?
Щоб пісню можна оце так купити?!
– У тебе, – каже, й золота не хватить,
– Пощо мені якийсь чужий народ,
У мене чоловік тут, син, і брат є,
І он стоїть неполений город».
Вона так і сказала: «Не торгуйся,
Не сип грошима, бо не продають,
І за Європу дуже не турбуйся,
Бо хто співати буде людям тут?»
...І виспівала баба свою долю –
В колгоспі, на коноплях, на току,
І їла хліб не з пісні, а з мозолів,
Йї не плакалась на доленьку гірку.

Не мала щастя, але пісню мала.
Лишила нам у спадщину слова.
Бабусенько! А хто ж їх доспіває?
Ніхто в нашім роду вже не співа...

ПАМ'ЯТАЮ В РОКИ ДАЛЕКІ

Пам'ятаю в роки далекі,
Коли вдома лиш я та кіт...
Під дворами возили глеки,
Їх міняв на ганчір'я дід.

І як віз зупинявсь край хати,
Як до нього ішли баби,
Я гадала: «Ну, що б поміняти
На макітру якусь аби?..»

Так мене ті дива гукали,
Так манили до небезпек,
Що взяла я дві сукні в мами
Й віддала за... маленький глек.

Я те щастя півдня носила,
То по хаті, то у дворі.
Я ним – марила, я ним – снила,
Й хизувалася дітворі.

...А вночі, коли тихо-тихо
Вже улігся спочити світ.
Сталось те, що зоветься – лихо:
Через глек перестрибнув кіт.

І – невдало. І дуже гучно...
Й і на малесенькі черепки...
Так вже влучно. Ой, так вже влучно
Впало щастя із-під руки.

Так я гірко ронила сльози
Крізь дитячу свою біду, –
Бо ні суконь, ні дива, ні воза.
Й де я діда того знайду?!

...Ще й тепер, як дивлюся на глеки.
То отам, за межею літ,
Бачу хату, вікно далеке...
Битий глечик... і я... і кіт...

У ТІТКИ-ВОРОЖКИ

Ми до неї ходили рідко,
А хотілося ж таїни!
Знала долі по картах тітка,
Та не знали про долю ми.

...Вона брала свічу й дзеркала,
Розстеляла рушник на стіл.
Тітка, кажуть, й майбутнє знала
Серед білених в крейду стін.

Говорила вона без ліні,
Затуляла мале вікно,
Й танцювали по стінах тіні
Чорно-білі, як у кіно.

І тремтіли серця дівочі...
Що ж там судиться, і коли?..
І здавались, слова – пророчі.
І розкритими карти були.

І лишалось – зустріти долю
Серед дам, королів, тузів,
А що буде – було відомо
Вже із тітчиних добрих слів.

Бо ніколи вона й нікому
Не казала про нелюбов,
Падав всім лиш король червовий,
Оминувши «казенний дом».

Не казала вона про зради.
Не казала й про каяття.
Де ж ви, тітко, й чого заради
Нас дурили на майбуття?

І чому не сказали жодній,
Що попереду – кропива...
Поверніться на мить в сьогодні, –
Де ж оті королі й дива?

Де ж ви, тітко, з якої варті
Споглядаєте, як нам жить? –
Розстеліть таємничі карти
І по правді поворожіть.

МОЄ СЕЛО

Моє село давно вже не моє...
Моє село лишень в моїй анкеті.
На свята згадує, що я у нього є,
Й біля сільради виставля портрета.

Я приїжджаю в будні (як не ждуть).
Хоча мені нема до кого їхать.
Так само, як колись, джмелі гудуть.
Так само вишні вишеньками сиплять.

Все ті ж стежки, у тих же споришах.
Все ті ж тини, у тому ж гарбузинні,
І ті ж баби, й розмови «по душах»,
І всі новини в тому ж магазині.

В старенький клуб не ходять вже тепер –
На лавках під дворами цікавіше.
Де дід Іван – політик і стратег –
Розкаже все, ще й прочитає вірші.

Я не забула, не забула вас –
Цю тиху пристань, гавань невеличку,
І хміль отой, що зліз на перелаз,
І обіймав за стегна нашу дичку.

І той ставок, де вербам – тихий рай,
І ті поля, що людям – справжнє пекло,
І хліб глевкий, і білий коровай,
Й оту черінь, що й досі тепла-тепла.

...Життя не спить. Усе, як і колись.
На цвинтарі побільшало печалі.
Нові хрести до неба піднялись.
Нові колиски рідко хто стрічає.

Я тут чужа. Я – гостя з давнини.
Мое ім'я згубилося в сюжеті.
Чому ж болять мені оці Терни.
І терном колять літери в анкеті?!

МОЇМ БАТЬКАМ

Ви вже, мамо, зовсім стали сиві.
Зупинилась осінь біля Вас.
Закружляли птахи в небі синім,
Батько Вас запрошує на вальс.
І пливуть-летять роки у колі,
І шумить-співа осінній шал.
Мамо! Не просіть нічого в долі,
Раптом віддавати буде жаль?
Закружляйте будні вечорові.
Заспішіть у свято, хоч на мить.
Батько Вам освідчиться в любові.
Мамо! Ви його не зупиніть.
Ви – у парі, поруч, це – не малість.
Батьку! Ви таки не помиливсь!
Серед всіх жінок, які стрічались.
Вибрав мені маму Ви колись.
...Не стриножете почуття осінні.
Ще не час спинятися, не час.
Ми допоки молоді і сильні,
Доки ще батьки танцюють вальс...

Збираю листя в батьковім саду,
Такий собі гербарій на розлуку:
То жовтий лист в долоню покладу,
А то – червоним припікаю руку.
А день згаса й нічого не пита,
Мовчать слова, що вимовить несила,
І виріс сад, і вирросло дитя,
Й минулися усі літа красиві...
Невже життя і справді відліта?
Ловлю той лет невпійманий, журюся,
Дивлюсь на маму. Мама вже не та...
На батька вже й дивитися боюся.
Минає все... Втіка, немов пісок,
І навіть жовтень кида довгі прийми,
І листопад – із казочки дідок
Сидить і валянки собі на зиму шие.
І сонний вечір нитку обрива
Із павугинки бабиного літа.
Життя, як човен, тихо відплива
Ув осінь, наче в океан відкритий.

КОПАЧІ

Дядьки зчесали мовчки спориші,
Зробили мірку з чотирьох кілочків.
Вони в селі не щось там – копачі,
Їм – пляшку, сала й кращих огірочків.
Грошей не мають й грошей не беруть,
Бо роблять справу, уважай, що Божу,
Беруть по рушнику, як роздають.
Не брали б зовсім, та не брать – негоже.
...А от сьогодні – руки не туди...
Померла Ольга, Оленька, Олюся...
Дядьки ковтають кухлями води,
І старший каже: «Я копать боюся.
...Я двадцять років Ольгу пролюбив.
У мене з нею - всі світанки грішні,
Я так любив, як воду оцю пив –
Одним ковтком, щоб не дісталась іншим.
...А менший сиві брови затулив.
Поставив заступ й подивився в небо:
«Не треба, Петре, Ольгу й я любив.
Ти вже прости. Любив я після тебе...»
Й зітхнули мовчки. Й мовчки узялись.
Один копав у головах похмуру,
А інший (той, що в небо подививсь)
Копав в ногах, немов копав в минуле.
А полудень над ямою згасав.
Місили глину старанно лопати,

Ніхто лихого слова не сказав.
Ніхто ні перед ким не винуватий.
Лягала тінь від глинища кудись,
Немов спішила Ольга від розплати.
І самокруток дим усе димивсь,
І осідав на мари сумувато.
...Оце й усе. По чарці – за впокій,
По чарці – за відлюблене, колишне,
Й заплакав старший (плакати не хотів),
І менший відійшов, як третій лишній.

БАТЬКОВА КРИНИЦЯ

Коли мене мама у лоні носила
Ї ходила по воду далеко,
Надумав мій батько (спинити не сила!)
Знайти джерело для лелеки.

Весь двір обійшов, серед грядок спинивсь.
Де пахла найперша суніця.
Всміхнувся землі, навкруги подививсь
Ї сказав: «Отут буде криниця!»

Ніколи мій батько криниць не копав
(Було йому трішки за двадцять),
А тут, наче Бог йому вміння піддав,
Упевненість звідкись взялася.

Копав і вже знав, що дарунок оцей
Дитяті завжди знадобиться,
І мама не зводила з батька очей
І світлом світилась криниця.

Як тільки останнє відро підняли,
Як мамі сказали: «Напийся»,
То витягли батька на світ із п'їтьми,
А сонце упало в криницю.

З тих пір по тепло я приходжу сюди
У саму похмуру годину,
Бо батькове сонце пірна з-під води
І дивиться в очі щасливо.

І кожен промінчик полоще в відрі
Й мене пізнає у обличчя.
...Немає вже батька у ріднім дворі.
Лишилася в пам'ять криниця.

Я б може те дворище вже й продала,
Так знаю ж, ночами наснитися
Біленька хатина в долоні села
І зраджена мною криниця.

І я повертаю в полин і меди,
Де сумно стоїть, як вдовиця.
І сонце купає у краплях води
Дарована батьком криниця.

ЗОЛОТЕ ВЕСІЛЛЯ

*Моїм батькам – Михайлу Михайловичу
та Ганні Олексіївні Голод – присвячую*

Золоте весілля у батьків –
Дві неповні чарочки «Кагору»,
І не солод, а полин років,
І не вгору сонце, а за гору...
Тільки і гостей – одна лиш я.
Гірко, батьку! Як же гірко, тату!
Тільки й свідків – Небо і Земля,
І прошу: «Пішли до нас у хату.
Хоч зайти на хвилечку, на мить,
Золоте ж весілля в злото-днину...»
І щемить душа й душа болить,
Й спогади чіпляються дитинно.
Губляться, як роси в череді,
Туляться і мостяться на лаві
Першим віршем, читаним тобі,
З назвою «Моєму тату й мамі»
...Батьку! Батьку! Мудра голова!
Хто ж твій ряст тепер топтати буде?
Залишилась стежка польова,
По якій ти вивів мене «в люди».
Залишились фото, де сім'я,
Й пам'ять, що тече уже Сулою,
Й мама – половиночка твоя, –

І усе-усе навек зі мною.
...Що було – того уже нема.
Тільки погляд, як достигле літо.
Твій барвінок руту обійма,
Й вірю я: ти десь на цьому світі,
Бо не все мені ще розказав,
І печаль моя все вища й вища.
Золоте весілля (ти ж так ждав!),
А воно ось тут, на кладовищі...

СПОГАД ПРО ТАРНАВЩИНУ

Я цю дорогу знала, як себе.
Вона була ковтком моєї спраги.
Котилась через поле молоде
Повз яр, криницю, навпростець до баби.

Я нею відходила тридцять літ
В дощі, у спеку, в заметіль шалену.
Я знала край дороги кожен цвіт
І кожну гілку, що тяглась до мене.

Важке груддя я стерла в куряву,
Легку ходу змінила на поважну.
Найтоншу квітку і малу бджолу
Я розуміла віддано і справжньо.

Я розмовляла з ними кожен раз,
Як тільки із платформи вниз шугала.
Я так любила мить оту і час,
Цей битий шлях від станції вокзалу.

Чи пам'ятає він слова мої,
І кожну букву, коли я прощалась?
Роки... Роки... Залишені краї...
Зозулею до Вас я повертаюсь.

Бо не до двору в мене вороття.
Його нема. Тепер він тільки сниться.
Лечу, біжу, як в молоді літа,
Але спиняють цвинтарні врата
Й розсипані на горбиках суніці...

ПОЖЕЖІ

Прийшов із фронту – один на хутір,
А в кожній хаті – по удові.
В тієї коси, як запах рути,
В тієї очі, що не заснути,
А третя стелить постіль в траві.

...А жінка вікна вдовицям біла,
А потім стріхи давай палить
За те, що мужа у ніч манили
І наливали, і шаленіли,
І вміли гірко його любить.

Хати горіли, горіло в хаті,
Кричали вдови на всенький світ.
Стояли сироти винувато
В отому попелі сизуватім,
Й летіла сажа на білий цвіт.

Боліло серцю, пекло у горлі
Отій – без стріхи і тій – в гнізді.
Любов-любов'ю, а горе-горем,
То всі толокою, усі хором
Ліпили хату чужій біді.

...Уже й війною не озивалось,
Вже рани всі затягло давно,

Уже ніяк за любов не каралось
І не палилось, не будувалось,
А «Паліями» звали село.

...Дивлюсь на діда, а він як диво –
Такий маленький сухий листок.
Збира в картузик останні сливи
І поглядає кудись щасливо –
Оце за нього – горів куток...

НЕВІСТКИ

...А вже ростуть для когось невістки –
Чиєсь цілюще чи отруйне зілля,
Ще ходять в дружки на чужі весілля,
Й ще не свекрухи «миють» їм кістки,
Бо вже ростуть для когось невістки.

Ще все попереду, невістоньки, у вас,
Чого ж, дівчата, на весіллях плачете?
Кому як буде – прийде час, побачите,
А поки що, кружляйте білий вальс,
Ще все попереду, невістоньки, у вас.

Бо кожній свій весільний коровай,
Короткі свята і предовгі будні.
Чи буде мед, а перець, звісно, буде –
Правічний присмак зради і страждань,
Бо кожній – свій весільний коровай.

Ростіть, дівчата, й не спішіть рости.
Гуляйте по чужих дворах весілля,
І не спішіть у приворотне зілля,
І не благайте матерів: «Пустити!..»
Ростіть, дівчата, й не спішіть рости...

ДВІ ДОЛІ (диптих)

I

Сміється світ із кирзових чобіт,
А значить, світ регоче з діда Гната,
А дід стоїть край тесаних воріт,
А за плечима – сад, криниця й хата.

По суті, за плечима – все життя,
Оте, що відсміялось-відболіло,
Тепер із дідом тільки самота
Стоїть у парі – нудиться без діла.

А як колись дід гарно теслював! –
Робив стільці й довготелесі лави,
І сів щедро ниву, і орав,
Ходив до Ївги й бігав до Оляни.

Усі те знають – не секрет в селі,
Бо Гнат таки на них не одружився.
То сад садив, то поравсь на землі,
То хату будував під «черепицю».

Питаю діда, а чи жаль років,
Отих, що вже униз, а не угору,
А дід: «Прожив не так, як би хотів,
Не жаль років, а жаль оцього двору.

Криниці шкода, саду і труда.
Для кого я оце усе построїв?
Лишиться після мене лобода
Й одні руїни від оцих хоромів.

Не жду вже ані милості, ні прощ,
Та якось дотоптати ряста мушу...»
...Балака дід, і сльози, наче дощ,
Течуть, печуть і скраплюють у душу.

II

– Я вже, дочко, своє віджив
Не спиняй, бо до того мова.
Йшли літа від сівби до жнив
Та й дійшли до оцього слова.

...Вік людський, як отой вокзал,
Я приїхав. А хтось ще їде.
Ти мене хоч коли згадай,
Й напиши про свого сусіда.

Як писатимеш – не вини,
Що не повні шухляди в спадок,
Хай не судять мене сини,
Бо не те полишу для згадок:

Хай згадають поля в житах
І степи, де ми пасли коней,
Їм залишу Чумацький шлях
І у небі – високі зорі.

І тополі, і верболіз,
І калину, і руту-м'яту,
І оцю дорогу до сліз –
Вже підтоптану крайню хату.

Шкода, дочко, життя мина,
П'ять онуків – і всі у місті,
Наче в мене їх і нема;
Кров одна, а ось душі – різні.

Бог із ними, нехай живуть
Всі щасливо, хай все вдається,
Тільки... двір хай не продають,
Бо минуле ж – не продається.

БАЛАДА ПРО РОДИННЕ ДВОРИЩЕ

І древня груша-дичка вже не груша...

Д. Іванов

Двір такий, яким був раніш:
Ще і яблуня є, і слива.
Он отам мій найперший вірш
Написався в роки щасливі.

А отут, на оцій межі,
Була груша в дрібненьких дичках,
І за грядками, в дерезі,
Індичат стерегла індичка.

Здрастуй, дворе! Привіт, спориш!
І жовтенькі кульбабки скраю!
Гей! Агов! Чудернацький вірш,
Той, якого уже не знаю.

Добрий день, полини в саду!
Де ж поділась із айстр корона,
І чому, й на яку біду
Вишні вирубав хтось на дрова?

І навіщо коса століть
Підкосила цю диво-хату,

Що мене провела у світ
Й не діждалась уже стрічати.

...Я прийшла. Я ж таки прийшла, –
Не із віршем одним – з книжками.
Та нема вже ТОГО села,
Помережаного стежками.

Лиш бабуся якась чудна,
Звідкись випурхнула, як птичка,
На ціпочок слова звела:
– Це із Вашої груші-дички.

...От і все, що лишилось ще,
А яка ж була груша пишна!
І спіткнувся об душу щем:
– Скільки б гойдалок з неї вийшло!

БАЛАДА ПРО ПЕРШИЙ ГОНОРАР

Ще тоді, при «активних советах»
Не минали і творчих сил,
Ви, мовляв, не сидіть в кабінетах,
А рушайте з віршами до сіл.

І везіть свій талант у маси,
І розкажіть людям зміст.
Ваша творчість нам – сир у маслі,
Бо присутній в ній – комунізм.

...День погожий. Пора обідня.
Наш автобус – навстріч полям!
Ми в бригаду у тракторну ідем.
Як же партія вірить нам!

Всі веселі, усі в азарті,
А у мене бринить в душі:
Що ж мені таке розказати? –
Безпартійні ж мої вірші.

Бо мені – тільки двадцять рівно.
Про кохання мої слова,
Нас везе секретар партійний,
Його слухають. Він – «глава»...

Він в автобусі «цензурує»,
Що читати кому, що ні,
І по віршах уже пильнує
Наші погляди рядові.

...Прочитавши мої «творіння»,
Засопів як шатун-ведмідь:
– В тебе вірші прості й наївні,
Не читатимеш. Просто їдь.

А на тракторній – трактористів!
Комбайнерів і водіїв!
Всі чекають з Лубен «артистів»,
Поприходили й з хуторів!

Хто про партію, хто про владу...
От поети! Наперебій!
Тільки я тим словам не рада –
Самотою стою собі.

Хоч крізь землю мені, крізь води –
Ні одного такого вірша!
Раптом з гурту дядько виходить:
– Хай оте прочита дівча.

І сказав секретар відверто:
– В неї вірші ще без ідей.

Тільки дядько, філософ впертий,
– Ну, читай тоді про людей!

Сміх злетів крізь усю бригаду,
Й після сміху читала я
Про село, про любов і зраду,
І про ці нелегкі поля.

Та коли всі слова про роси
Вже скінчились, мов уві сні,
Молодий тракторист абрикоси
В картузі простягнув мені.

А вони – аж сяйнули хвацько
Позолотою стиглих барв.
І всміхнувся все той же дядько:
– Забирай! Ото твій гонорар.

ПОМИНАЛЬНИЙ ДЕНЬ

За бідю – ішла розлука,
За журбою – летіла звістка:
Я уже – нічия онука,
Я уже – нічия невістка.

І дочка я уже – не татова,
І племінниця – вже не я...
Лиш скорботою та утратою
Зустрічає оця земля.

А у мене – чотири цвинтарі,
Всі у спадщину вже одержані,
Та іще – рушники, як витвори,
На хрестах майорять мережані.

Озираюся назад – не видиться,
Забіжу наперед – не бачиться,
А хрести, наче ясновидиці,
Знають тих, хто під ними значиться.

Зупиню хоч чужого стрічного:
– Ось візьміть пироги й цукерки...
Побажає він Царства Вічного
Й перехреститься у бік церкви.

...Пом'янула. Усіх провідала,
Доторкнулась чолом й думками,
І услід мені, так по-рідному,
Помахали хрести руками.

БАЛАДА ПРО МАМИНУ СКРИНЮ

У далекі роки п'ятдесяті,
У село приміське – Терни
Мама заміж ішла за тата,
І у придане скриню везли.

А село біля міста – поряд,
Шифоньєри по хатах скрізь,
Й реготів на всі зуби потяг
З того воза, що скриню віз.

І жіноцтво плескало хвилями,
Бо з яких же ото хуторів
Заміж возять чужих із скринями,
І не бачать своїх з Тернів?!

...А у скрині на дні – скарбниця:
Дивосвіт в полотні років.
Тернівським – таке і не сниться,
Передмістя – без рушників...

І святково вдягалась хата,
Вся завітчана з дивних рут,
І, здавалось, – така багата,
Найбагатша невістка – тут!

Бо у неї, не щось там – скриня! –
Оберіг і достатку суть,
І казали сусіди в спину:
– Ох і гарно ж таки живуть!

Мала скриня й рядно повстане,
Фотокартки і книжки,
І державні потерті «займи»,
Й трохи краму – на пелюшки.

...Вже пізніше з усім начинням
Скриню в місто перевезли,
І просторим високим стінам
Було дивно від хутірзни.

І міські вже тепер сусідки
Говорили за ворітьми:
– Мабуть, в скрині скарби всесвітські,
Може, золото і дари.

...Я ж у скриню складала вірші,
Й сторінки із журналу мод,
Не була вона зайва-лишня
Аж поки... не купили комод,

І поки не обставили хату...
А надбавши всього за край

Мама, врешті, сказала тату:
– Треба скриню нести в сарай.

...Рушники позлітались. Сіли.
Та й на дно залягли усі.
Скриню винесли – й наші стіни
Стали білі якісь і пусті.

І стоїть вона, он, в сараї,
Одинока така й німа.
Скриня! Скриня! Куточок раю
Отого, що уже нема.

Умебльовано все багато,
А чогось не стає на всіх.
І сумує в достатку хата,
Заховавши у скриню сміх!

ЗЕЛЕНІ СВЯТКИ

На Зелені святки увечері
Хлібом-сіллю вкривали стіл.
Мама хату вдягала у клечання
Й лепехою встеляла піл.

І цвіла вся світлиця маками,
Васильками цвіла душа.
Ми, дівчата, були в ній Мавками,
Кожна вірила в Лукаша.

І до пізньої ночі – мріялось,
Говорилося – до зорі.
Щастя щедро і густо мірялось,
Бо літа були на порі...

...Із тих мрій – відлетіли гуси,
Відцвіла наша хата й двір.
Тільки щастя було не густо,
І Лукаш мені стрівсь не мій.

...На Зелені святки сьогодні
Лепеха, наче хліб, в ціні,
Один снопик куплю, та й годі,
Щоб поставить хоч на вікні.

Хай навіє мені у згадку
Ні, не пісню, і не вірша,
А оту дивовижну Мавку,
Що так вірила в Лукаша.

І оті вечори кирпаті,
Де лиш юність і подих трав.
Ой, Зелені святки листаті,
Як ще хочеться вірить вам!

День вицвів на сонці, мов мамина хустка,
А вечір скупався в зіллі.
І цілий вже тиждень не хата, а пустка –
Спимо у дворі на сіні.

А місяць над нами сережкою світить,
Як в цигана вчора в базарчику.
І мама навчає: «Глядіть мені, діти!..»
І сварить на мене пальчиком.

Я знаю вину і мовчу утаємлено,
А мамі не спиться й не спиться...
А там, за копицею, ждуть мене в темені
Руки твої, як жар-птиці...

І ніяк втекти, бо не можу відважитися,
Й боюсь відпроситись у матері,
А ніч загуляла, що й зорі не вляжуться,
І хлопець до засвіту ждатиме.

Бо цілий вже тиждень в нас хата, як пустка,
Він знає про це й чекає,
Але поміж нами – мамина хустка,
Наче межа спиняє...

ВІДВІДИНИ

*Батькова хата направо.
Зачинено. Темно.*

Н. Матюх

Батькова хата – четверта в ряду.

Двір у оградці.

І чорнобривці у всіх на виду,

наче на грядці.

Батько між квітів стрічає мене,

кинувсь в обійми.

Тільки обличчя в батька сумне,

й руки камінні.

Там, під ґрунтами Вічність трима

батька у грудях,

Вже проростає з шовку трава

в нього на грудях.

Й сині волошки... Бачиш? Краса...

крапельки неба,

Батечку! Батьку! Літо згаса –

п'яте без тебе.

Стільки новин! Як же їх донести?

З чого почати?

...Я тобі довго слала листи,

чи получав ти?

Чи загубились ТАМ десь вони
в просторі дальнім,
Чи ангелята все віддали
й ти прочитав їх?

...Знаєш уже, що нелегко всім нам,
батьку, нітрішки,
Гарно укотре тільки панам, –
хто має віжки.

Знов Україну нищать до пня,
топчуть і душать.
Правди – немає, честі – нема,
розпач у душах.

В хаті у нас все частіше мовчать –
мама неволить,
Світло і газ виключа й відключа –
все економить.
Ходить з ціпочком, гнеться униз,
сон їй урвався.
Як Ви ходили в парі колись –
всесвіт спинявся!

...Літо у нас золоте-золоте,
гарно до млості!

От якби сталося диво святе, –
щоб хоч у гості...
Щоб оце ти у наш сад увійшов,
хоч на хвилинку,
Я зцілувала б слід підшов
й кожну сивинку.
...Все навпаки. Я розмову веду
в тебе у хатці,
Де чорнобривці всі на виду,
наче на грядці.
Вкотре зітхну при землі, при траві,
кажеш, – не плакати.
Ой, як же гірко, тату, мені
в квітах балакати.

МАМІ

Мені, мамо, не зовсім легко,
Стільки клопотів – всі мої.
Мабуть, білий отой лелека
Та приніс із країв далеких
Не лише мене, а й жалі.

Мені, мамо, не зовсім просто:
За роботою – світ рябить.
Не встигаю до тебе в гості,
Вороги «обмивають» кості.
Переплачу, бо треба жить.

Мені, мамо, не зовсім гарно:
Серед віршів – не тихий рай.
Зрідка – сонячно, більшість – хмарно,
Але знаю: пишу не марно,
А про інше – і не питаю...

Мені, мамо, не солод в світі,
Бо колючі шляхи й стежки
Пролягають в моєму житті,
Та зозулі кують, щоб жити,
І воркуєш, голубко, ти.

Мені, мамо, ще так лебедино,
Доки я ще твоя дитина...

Про автора

БАКЛАЙ **Наталія Михайлівна** народилася 24 лютого 1958 року в с. Терни Лубенського району. Після закінчення Лубенської середньої школи №1 здобула бібліотечну освіту, пізніше – юридичну. Працювала у краєзнавчому музеї м. Лубен та у відділі реєстрації актів цивільного стану Лубенського міськрайонного управління юстиції. Зараз перебуває на творчій роботі.

Автор книг: «Два береги душі» (1993), «Осяяна Тобою» (1996), «Триєдиний біль», «Коралове намисто» (1997), «Свіча невінчана» (1999), «Меди тернові» (2001), «Ще не вицвіло літо» (2003), історичної поеми «Лубни» (2004), «Ожинова купіль» (2005), «Батькова криниця», «Отава. Вибране» (2008), «Перекоти-Доля» (2009), «Серцевина» (2012), біобібліографічних нарисів «Літературні постаті Лубенщини» (2013), публікацій у хрестоматії «Література рідного краю» (2000), антології полтавських літераторів ХХ століття «Калинове гроно» (2004), «Відлуння Василевого Різдва» (2004), «Біла альтанка» (2007), «Дзвінке перо Посулля» (2008), «Сяйво рідного слова» (2009), «Вишнева повінь» (2012), «Лубенський ужинок», (2013), «Народ мій завжди буде» (2014).

Вірші та проза друкувалися в часописах та журналах «Холодний Яр», «Бахмутський шлях», «Рідний край», «Жінка», «Криниця», «Історії кохання» та інші, у всеукраїнських газетах «Слово Просвіти», «Слово», «Кримська світлиця», «Літературна Україна», «Правозахисник України», в закордонних ЗМІ, зокрема, в Австралії, Польщі, Канаді, Ізраїлі.

Лауреат премій ім. В. Симоненка, В. Малика, Панаса Мирного, Олени Пчілки та загальнонаціонального літературного конкурсу «Українська мова – мова єднання».

Член НСПУ з 1995 року.

ЗМІСТ

ПОНАД ВІКАМИ, ПОНАД МЕЖАМИ.....	3
РОЗДІЛ I. ЗЕМЛЯ НЕ СПИТЬ.....	5
«Земля не спить... і хліб весільний міситься...».....	6
Матері Василя Симоненка.....	7
Ненаписаний лист Т.Г. Шевченка до Ганни Закревської.....	8
Першим українцям-демократам.....	9
Українській землі.....	10
«Не чужі тебе зрадять...».....	12
В хаті Василя Симоненка.....	13
Ще сміється козак.....	15
Хутір.....	16
«Усе мине, мов торішній сніг...».....	17
На могилі Василя Симоненка.....	18
Посмертне Мазепі.....	19
Спадщина.....	21
Решето.....	23
Казала Настя.....	25
Барвінок.....	27
«Будують храми...».....	28
Коляда.....	29
«А заполоч у образі сплелась...».....	31
Моя Україна.....	33
«Стоять хати...».....	34
Український шлях.....	35
Розораний цвинтар.....	37
На перехресті трьох тисячоліть.....	39
До України.....	39
Сільська інтелігенція.....	43
Горгаючи сторінки історії.....	45
Моя душа.....	47
«Ще болять Україні чужі канчуки...».....	48
«Хто кого покарав за ГУЛАГи...».....	49
Іменини поета.....	51
День Перемоги.....	53
Українкам.....	54
Бабі Галі, що торгує віниками.....	56
З історії утворення одного колгоспу.....	58
Ця жінка вишиває Україну.....	59
«...І розпрягли...».....	61

«Листки тремтіли».....	63
Діди.....	65
Білі хати.....	67
Співвітчизникам.....	69
Каги.....	71
Діалог з Україною.....	73
Українська пісня.....	75
«Там, де зради, накази, угоди зо лжи...».....	76
Жар.....	77
Бюрократу при владі.....	79
«Співаєм: Ще не вмерла Україна...».....	80
Одрокнення колишньої соціал-демократки.....	81
Життя Федота Вовкулаки (поема).....	82
Під синім небом та понад житами (сонети).....	87
Остання ніч Василя Симоненка (поема).....	98
РОЗДІЛ II. ЖИВА ВОДА.....	103
Жива вода.....	104
Прощальна ода макові.....	105
Відповідь зеленій траві.....	107
Монолог солдатської вдови.....	108
Пам'яті діда.....	109
Сповідь забутої криниці.....	110
Крайня хата.....	111
Мамі.....	113
Життя.....	114
Материнська молитва.....	115
Рушники.....	116
Роздум біля старої хати.....	117
Біля весільної фотографії батьків.....	119
Ода Івановій правиці.....	120
На сповіді.....	122
Третя хата.....	123
Балада розлуки.....	124
«З роками – добавляю ворогів...».....	126
Іще вчора.....	128
В чоловічому монастирі.....	129
Хата дитинства.....	131
Коси.....	133
Бажання.....	135
Балада про останнього діда.....	136

Вишиванка.....	138
Безрідна.....	140
Сон.....	141
Ода сільській артистці.....	143
«Пам'ятаю в роки далекі...».....	145
У тітки-ворожки.....	147
Мое село.....	149
Моїм батькам.....	151
«Збираю листя в батьковім саду...».....	152
Копачі.....	153
Батькова криниця.....	155
Золоте весілля.....	157
Спогад про Тарнавщину.....	159
Пожежі.....	160
Невістки.....	162
Дві долі.....	163
Балада про родинне дворище.....	166
Балада про перший гонорар.....	168
Поминальний день.....	171
Балада про мамину скриню.....	172
Зелені святки.....	175
«День вицвів на сонці...».....	177
Відвідини.....	178
Мамі.....	181
Про автора.....	182

Літературно-художнє видання

БАКЛАЙ Наталія Михайлівна

ЖИВИЦЯ

Поезії

Редактор – Микола Костенко.
Технічний редактор – Тетяна Алексєєва.

Підписано до друку ____2016 р. Формат 60 x 84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Minion Pro.
Ум. друк. арк. 11,5. Обл. вид. арк. 6,308.
Зам. № _____. Наклад 500 прим.

Видавець та виготовлювач: Комунальне видавництво «Лубни»
37500, Полтавська область, м. Лубни, вул. Радянська, 43.
тел./факс (05361) 5-24-28.
e-mail: kvlubny@mail.ru

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
серії ДК № 176 від 14.09.2000 р.

